

Sytuacja demograficzna województwa warmińsko-mazurskiego w 2021 r.

Olsztyn 2022
Demographic situation
of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2021

Sytuacja demograficzna województwa warmińsko-mazurskiego w 2021 r.

Demographic situation
of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2021

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Olsztynie, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Olsztyn, Warmińsko-Mazurski Centre for Regional Surveys

pod kierunkiem

supervised by

Joanny Balcerzak

Autor

Author

Aleksandra Kłosińska

Tłumaczenie

Translation

Aleksandra Kłosińska

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Aleksandra Kłosińska, Wioletta Wasilewska

ISBN 978-83-63285-89-0

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

olsztyn.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data – please indicate the source

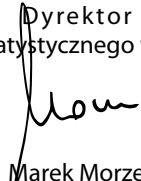
Przedmowa

Przekazuję Państwu kolejną edycję wydawanej corocznie analizy statystycznej „Sytuacja demograficzna województwa warmińsko-mazurskiego w 2021 r.!: Zakres tematyczny opracowania obejmuje zagadnienia dotyczące stanu i struktury ludności województwa oraz ruchu naturalnego i wędrownego.

Publikacja zawiera wyniki badań oraz komentarz analityczny dotyczący stanu ludności i jej rozmieszczenia na terytorium województwa, urodzeń i zgonów, przyrostu naturalnego, procesu starzenia społeczeństwa, zawieranych małżeństw, rozwodów i separacji oraz ruchu migracyjnego ludności. Uzupełnieniem analizy są tablice, przedstawiające sytuację demograficzną województwa na tle kraju i innych województw, a także wykresy i mapy, które ilustrują wybrane cechy i ich natężenie. Część zjawisk zaprezentowano w retrospekcji od 2000 r. umożliwiającą przedstawienie zmian demograficznych zachodzących w czasie.

Mam nadzieję, iż niniejsze opracowanie będzie przydatnym źródłem wiedzy o zjawiskach i procesach demograficznych zachodzących w województwie warmińsko-mazurskim. Jednocześnie zwracam się z uprzejmą prośbą o przekazywanie uwag i sugestii, które będą pomocne w kształtowaniu kolejnych edycji opracowania.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Olsztynie

Marek Morze

Olsztyn, grudzień 2022 r.

Preface

I present the next edition of the annual statistical analysis „Demographic situation of Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2021“. The thematic scope of the study includes issues concerning number and structure of the voivodship population as well as vital statistics and migrations.

The publication contains the research results and the analytical commentary on the size of the population and its spatial distribution on the territory of the voivodship, births and deaths, natural increase, population ageing, marriages, divorces and separations as well as migration of the population. The analysis is supplemented by tables presenting the demographic situation of the voivodship against the background of the country and other voivodships, as well as charts and maps illustrating selected features and their intensity. Some of the phenomena were presented in the retrospection since 2000, enabling the presentation of demographic changes taking place over time.

I hope this study will be a useful source of knowledge about demographic phenomena and processes in Warmińsko-Mazurskie Voivodship. At the same time I kindly ask for any comments and suggestions that will help in creating next editions of this study.

Director
of the Statistical Office in Olsztyn

Marek Morze

Olsztyn, December 2022

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	12
Symbols. Major abbreviations	
Synteza	13
Executive summary	
Rozdział 1. Stan i struktura ludności	15
Chapter 1. Size and structure of population	
Rozdział 2. Małżeństwa, rozwody i separacje	29
Chapter 2. Marriages, divorces and separations	
Rozdział 3. Urodzenia i dzietność	39
Chapter 3. Births and fertility	
Rozdział 4. Umieralność i trwanie życia	46
Chapter 4. Mortality and life expectancy	
Rozdział 5. Ruch wędrówkowy ludności	52
Chapter 5. Migration of population	
Uwagi metodologiczne	59
Methodological notes	

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1. Przyrost naturalny i saldo migracji na pobyt stały	17
Chart 1. Natural increase and net migration for permanent residence	
Wykres 2. Typy rozwoju ludnościowego gmin według Webba w latach 2000 i 2021	19
Chart 2. Types of population development of gminas by Webb in 2000 and 2021	
Wykres 3. Ludność według płci i wieku w 2021 r.	22
Chart 3. Population by sex and age in 2021	
Wykres 4. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku	24
Chart 4. Structure of population by economic age groups	
Wykres 5. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2021 r.	25
Chart 5. Structure of population by economic age groups, sex and place of residence in 2021	
Wykres 6. Udział dzieci i osób starszych w populacji ogółem	27
Chart 6. Share of children and older persons in the total population	
Wykres 7. Małżeństwa wyznaniowe i cywilne	30
Chart 7. Religious and civil marriages	

Wykres 8. Małżeństwa zawarte w latach 2000 i 2021	30
Chart 8. Marriages contracted in years 2000 and 2021	
Wykres 9. Nowożeńcy według wieku w latach 2000 i 2021	32
Chart 9. Bridegrooms and brides by age in 2000 and 2021	
Wykres 10. Mediana wieku nowożeńców	33
Chart 10. Median age of bridegrooms and brides	
Wykres 11. Rozwody na 1000 zawartych małżeństw	34
Chart 11. Divorces per 1000 contracted marriages	
Wykres 12. Rozwody według okresu trwania małżeństwa w 2021 r.	35
Chart 12. Divorces by duration of marriage in 2021	
Wykres 13. Przyczyny rozwodów w 2021 r.	35
Chart 13. Causes of divorces in 2021	
Wykres 14. Rozwody według liczby małoletnich dzieci	36
Chart 14. Divorces by number of underage children	
Wykres 15. Separacje orzeczone	37
Chart 15. Separations	
Wykres 16. Małżeństwa zawarte i rozwiązane	38
Chart 16. Marriages contracted and dissolved	
Wykres 17. Urodzenia żywe na 1000 ludności	40
Chart 17. Live births per 1000 population	
Wykres 18. Kobiety w wieku 15–49 lat	41
Chart 18. Females aged 15–49 years	
Wykres 19. Urodzenia żywe według wieku matki	42
Chart 19. Live births by age of mother	
Wykres 20. Współczynnik płodności kobiet	42
Chart 20. Female fertility rate	
Wykres 21. Współczynnik dzietności ogólnej	44
Chart 21. Total fertility rate	
Wykres 22. Urodzenia żywe według kolejności urodzenia dziecka	45
Chart 22. Live births by birth order	
Wykres 23. Urodzenia małżeńskie i pozamałżeńskie	45
Chart 23. Legitimate and illegitimate births	
Wykres 24. Zgony	47
Chart 24. Deaths	
Wykres 25. Zgony na 1000 ludności w 2021 r.	47
Chart 25. Deaths per 1000 population in 2021	
Wykres 26. Zgony według przyczyn w 2021 r.	48
Chart 26. Deaths by causes in 2021	
Wykres 27. Zgony według przyczyn i płci w 2021 r.	49
Chart 27. Deaths by causes and sex in 2021	
Wykres 28. Zgony niemowląt	50
Chart 28. Infant deaths	

Wykres 29. Przeciętne trwanie życia	51
Chart 29. Life expectancy	
Wykres 30. Migracje wewnętrzne	53
Chart 30. Internal migration	
Wykres 31. Kierunki migracji wewnątrzwojewódzkich w 2021 r.	54
Chart 31. Directions of intervoivodship migrations in 2021	
Wykres 32. Migracje międzywojewódzkie na pobyt stały w 2021 r.	55
Chart 32. Migration among voivodships for permanent residence in 2021	
Wykres 33. Migranci według ekonomicznych grup wieku w 2021 r.	55
Chart 33. Migrants by economic age groups in 2021	
Wykres 34. Migracje zagraniczne	56
Chart 34. International migration	
Wykres 35. Saldo migracji ludności na pobyt stały	57
Chart 35. Net migration of population for permanent residence	

Spis map

List of maps

Mapa 1. Gęstość zaludnienia według gmin w 2021 r.	16
Map 1. Population density by gminas in 2021	
Mapa 2. Zmiana liczby ludności w województwach w 2021 r.	16
Map 2. Change in the population number in voivodships in 2021	
Mapa 3. Typy rozwoju ludnościowego województw według Webba w 2021 r.	18
Map 3. Demographic typology of voivodships by Webb in 2021	
Mapa 4. Typy rozwoju ludnościowego gmin według Webba w latach 2000 i 2021	20
Map 4. Types of population development of gminas by Webb in 2000 and 2021	
Mapa 5. Zmiana liczby ludności w gminach w latach 2000–2021	21
Map 5. Change in the population number in gminas in years 2000–2021	
Mapa 6. Współczynnik feminizacji w gminach w 2021 r.	23
Map 6. Feminisation rate in gminas in 2021	
Mapa 7. Współczynnik obciążenia demograficznego według gmin w 2021 r.	26
Map 7. Age dependency ratio by gminas in 2021	
Mapa 8. Współczynnik starości demograficznej według gmin w 2021 r.	27
Map 8. Old age rate by gminas in 2021	
Mapa 9. Indeks starości według gmin w 2021 r.	28
Map 9. Ageing ratio by gminas in 2021	
Mapa 10. Małżeństwa zawarte w 2021 r.	31
Map 10. Marriages contracted in 2021	
Mapa 11. Rozwody w 2021 r.	34
Map 11. Divorces in 2021	
Mapa 12. Urodzenia żywe według województw w 2021 r.	40
Map 12. Live births by voivodships in 2021	

Mapa 13. Urodzenia żywe według gmin w 2021 r.	41
Map 13. Live births by gminas in 2021	
Mapa 14. Współczynnik płodności kobiet według powiatów w 2021 r.	43
Map 14. Female fertility rate by powiats in 2021	
Mapa 15. Współczynnik dzietności ogólnej według powiatów w 2021 r.	44
Map 15. Total fertility rate by powiats in 2021	
Mapa 16. Zgony w 2021 r.	48
Map 16. Deaths in 2021	
Mapa 17. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności w 2021 r.	53
Map 17. Net of internal migration per 1000 population in 2021	
Mapa 18. Saldo migracji ludności na pobyt stały według powiatów w 2021 r.	58
Map 18. Net migration of population for permanent residence by powiats in 2021	
Mapa 19. Saldo migracji ludności na pobyt stały według gmin w 2021 r.	58
Map 19. Net migration of population for permanent residence by gminas in 2021	

Spis tablic

List of tables

Tablica 1. Ludność na podstawie bilansu w 2021 r.	15
Table 1. Population based on the balance in 2021	
Tablica 2. Podstawowe dane o małżeństwach, separacjach i rozwodach w 2021 r.	29
Table 2. Major data on marriages, separations and divorces in 2021	
Tablica 3. Podstawowe dane o urodzeniach w 2021 r.	39
Table 3. Major data on births in 2021	
Tablica 4. Podstawowe dane o zgonach i trwaniu życia w 2021 r.	46
Table 4. Major data on deaths and life expectancy in 2021	
Tablica 5. Podstawowe dane o migracjach na pobyt stały w 2021 r.	52
Table 5. Major data on migration for permanent residence in 2021	

Tablice Excel

Excel tables

Tabl. I. Wybrane dane o stanie, ruchu naturalnym i migracjach ludności w województwie warmińsko-mazurskim	
Selected data on the size, vital statistics and migration of population in warmińsko-mazurskie voivodship	
Tabl. II. Mierniki charakteryzujące sytuację demograficzną województw w 2021 r.	
Indicators characterising demographic situation of voivodships in 2021	
Tabl. 1. Ludność na podstawie bilansów	
Population based on balances	

- Tabl. 2. Ludność według płci i wieku w 2021 r.
Population by sex and age in 2021
- Tabl. 3. Ludność według grup wieku w 2021 r.
Population by age groups in 2021
- Tabl. 4. Liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn według wieku
Number of females per 100 males by age
- Tabl. 5. Ludność według płci i miejsca zamieszkania w podregionach i powiatach w 2021 r.
Population by sex and place of residence in subregions and powiats in 2021
- Tabl. 6. Ludność według grup wieku w podregionach, powiatach i gminach w 2021 r.
Population by age groups in subregions, powiats and gminas in 2021
- Tabl. 7. Ludność według ekonomicznych grup wieku w podregionach, powiatach i gminach w 2021 r.
Population by economic age groups in subregions, powiats and gminas in 2021
- Tabl. 1(8). Małżeństwa zawarte i rozwiązane
Marriages contracted and dissolved
- Tabl. 2(9). Nowożeńcy w 2021 r. według wieku i miejsca zamieszkania
Bridegrooms and brides by age and place of residence in 2021
- Tabl. 3(10). Małżeństwa zawarte w 2021 r. według wieku nowożeńców
Marriages contracted in 2021 by age of bridegrooms and brides
- Tabl. 4(11). Nowożeńcy w 2021 r. według wieku i stanu cywilnego
Bridegrooms and brides by age and marital status in 2021
- Tabl. 5(12). Małżeństwa zawarte w 2021 r. według poziomu wykształcenia nowożeńców
Marriages contracted in 2021 by education level of bridegrooms and brides
- Tabl. 6(13). Małżeństwa zawarte w 2021 r. według miejsca zamieszkania w podregionach i powiatach
Marriages contracted in 2021 by place of residence in subregions and powiats
- Tabl. 1(14). Rozwody
Divorces
- Tabl. 2(15). Rozwody w 2021 r. według wieku małżonków w momencie orzeczenia rozwodu
Divorces by age of spouses at the moment of divorce confirmation in 2021
- Tabl. 3(16). Rozwody według liczby małoletnich dzieci w małżeństwie
Divorces by number of underage children in the marriage
- Tabl. 4(17). Małoletnie dzieci według wieku pozostające z małżeństw rozwiedzionych w 2021 r.
Underage children by age from marriages divorced in 2021
- Tabl. 5(18). Rozwody w 2021 r. według poziomu wykształcenia małżonków
Divorces by education level of spouses in 2021
- Tabl. 6(19). Separacje orzeczone według liczby małoletnich dzieci
Separations by number of underage children
- Tabl. 7(20). Dzieci z separowanych w 2021 r. małżeństw pozostające na utrzymaniu
Maintained children in marriages separated in 2021

- Tabl. 8(21). Separacje orzeczone w 2021 r. według poziomu wykształcenia małżonków
Separations by education level of spouses in 2021
- Tabl. 9(22). Rozwody i separacje orzeczone prawomocnie w 2021 r.w podregionach i powiatach
Divorces and separations approved by law in subregions and powiats in 2021
- Tabl. 1(23). Urodzenia
Births
- Tabl. 2(24). Płodność kobiet i współczynniki reprodukcji ludności
Female fertility and reproduction rates of population
- Tabl. 3(25). Urodzenia żywe w 2021 r. według wagi noworodka przy urodzeniu
Live births by weight of infant at birth in 2021
- Tabl. 4(26). Urodzenia żywe w 2021 r. według kolejności urodzenia dziecka oraz wieku matki
Live births by birth order and age of mother in 2021
- Tabl. 5(27). Urodzenia żywe w 2021 r. według miesiąca i dnia tygodnia
Live births by month and day of the week in 2021
- Tabl. 6(28). Urodzenia żywe w 2021 r. według kolejności urodzenia dziecka i poziomu wykształcenia matki oraz wiek środkowy matek
Live births by birth order and education level of mother and median age of mothers in 2021
- Tabl. 7(29). Urodzenia żywe w 2021 r. według wieku matki i okresu trwania ciąży
Live births by age of mother and period of gestation in 2021
- Tabl. 8(30). Urodzenia żywe w 2021 r. według wagi noworodka przy urodzeniu oraz okresu trwania ciąży
Live births by weight of infant at birth and period of gestation in 2021
- Tabl. 9(31). Urodzenia żywe w 2021 r. z porodów pojedynczych i wielorakich według płci noworodka i wieku matki
Live births from single and multiple deliveries by sex of infant and age of mother in 2021
- Tabl. 10(32). Urodzenia żywe w 2021 r. według płci i miejsca zamieszkania w podregionach i powiatach
Live births by sex and place of residence in subregions and powiats in 2021
- Tabl. 1(33). Zgony według płci
Deaths by sex
- Tabl. 2(34). Zgony w 2021 r. według płci, miejsca zamieszkania oraz grup wieku
Deaths by sex, place of residence and age groups in 2021
- Tabl. 3(35). Zgony osób w wieku 15 lat i więcej w 2021 r. według płci, stanu cywilnego oraz grup wieku zmarłych
Deaths of population at the age of 15 years and over by sex, marital status and age of deceased in 2021
- Tabl. 4(36). Zgony osób w wieku 13 lat i więcej w 2021 r. według wieku i poziomu wykształcenia
Deaths of population at the age of 13 years and over by age and education level in 2021
- Tabl. 5(37). Zgony niemowląt w 2021 r. według płci, miejsca zamieszkania i wieku
Infant deaths by sex, place of residence and age in 2021

- Tabl. 6(38). Zgony niemowląt w 2021 r. według okresu trwania ciąży, wieku matki i płci zmarłych dzieci
Infant deaths by period of gestation, age of mother and sex of death infants in 2021
- Tabl. 7(39). Zgony w 2020 r. według wieku i przyczyn
Deaths by age and causes in 2020
- Tabl. 8(40). Zgony niemowląt w 2021 r. według wieku i przyczyn zgonów
Infant deaths by age and cause of death in 2021
- Tabl. 9(41). Zgony w 2021 r. według grup wieku w podregionach i powiatach
Deaths by age groups in subregions and powiats in 2021
- Tabl. 10(42). Ruch naturalny ludności w podregionach, powiatach i gminach w 2021 r.
Vital statistics of population in subregions, powiats and gminas in 2021
- Tabl. 11(43). Przeciętne dalsze trwanie życia
Life expectancy
- Tabl. 1(44). Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności
Internal and international migration of population
- Tabl. 2(45). Migracje wewnętrzne ludności w 2021 r. według płci i wieku migrantów
Internal migration of population by sex and age of migrants in 2021
- Tabl. 3(46). Migracje wewnętrzne ludności w 2021 r. według stanu cywilnego prawnego i płci migrantów
Internal migration of population by legal marital status and sex of migrants in 2021
- Tabl. 4(47). Migracje zagraniczne ludności w 2021 r. według miejsca zamieszkania, płci migrantów i wybranych krajów
International migration of population by place of residence, sex of migrants and selected countries in 2021
- Tabl. 5(48). Migracje zagraniczne ludności w 2021 r. według miejsca zamieszkania, płci i wieku migrantów
International migration of population by place of residence, sex and age of migrants in 2021
- Tabl. 6(49). Migracje ludności ogółem w 2021 r. w podregionach i powiatach
Total migration of population in subregions and powiats in 2021
- Tabl. 7(50). Saldo migracji ludności w 2021 r. w podregionach i powiatach
Net migration of population in subregions and powiats in 2021
- Tabl. 8(51). Migracje wewnętrzne ludności w 2021 r. w podregionach i powiatach
Internal migration of population in subregions and powiats in 2021
- Tabl. 9(52). Migracje zagraniczne ludności w 2021 r. w podregionach i powiatach
International migration of population in subregions and powiats in 2021
- Tabl. 10(53). Migracje ludności w 2021 r. w podregionach, powiatach i gminach
Migration of population in subregions, powiats and gminas in 2021
- Tabl. 11(54). Migracje wewnętrzne ludności w 2021 r. w podregionach, powiatach i gminach
Internal migration of population in subregions, powiats and gminas in 2021

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Kropka (.)	oznacza brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
"W tym" "Of which"	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy term indicates that not all elements of sum are given

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc thousand
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
p. proc.	punkt procentowy percentage point

Synteza

Województwo warmińsko-mazurskie, położone w północno-wschodniej części Polski, jest czwartym pod względem wielkości powierzchni i dwunastym pod względem liczby ludności regionem w kraju. W 2021 r. obszar województwa zamieszkiwało 1 374,7 tys. osób. Mieszkańcy regionu stanowili 3,6% populacji Polski. Warmińsko-mazurskie należało do najsłabiej zaludnionych województw w kraju. Liczba osób przypadająca na 1 km² powierzchni wyniosła 57 i była dwukrotnie niższa od przeciętnej w kraju. W strukturze ludności według płci więcej było kobiet – 51,2%. Mieszkańcy miast stanowili 59,2%.

W latach 2000–2021 populacja województwa zmniejszyła się o 52,8 tys. osób. Spadek liczby mieszkańców był spowodowany ubytkiem migracyjnym ludności w całym analizowanym okresie, a w ostatnich latach również niekorzystnymi tendencjami w liczbie urodzeń i zgonów. Rosnąca umieralność i malejący poziom urodzeń powodowały, że przyrost naturalny był ujemny lub zbyt mały, aby rekompensować ujemne saldo migracji. Tylko w 23 spośród 116 gmin regionu liczba ludności zwiększyła się. W grupie tej były m.in. gminy położone w pobliżu Olsztyna i innych miast województwa. Zmiany w rozmieszczeniu przestrzennym ludności były w dużej mierze spowodowane przemieszczaniem ludności z miast na otaczające je obszary wiejskie.

Zmniejszenie liczby urodzeń w porównaniu z 2020 r. odnotowano we wszystkich województwach, ale warmińsko-mazurskie było jedynym obszarem, na którym spadek ten był większy niż 10,0%. Analiza poziomu dzietności wskazuje, że rejestrowana liczba urodzeń jest od wielu lat zbyt mała, aby zagwarantować zastępowalność pokoleń.

Podwyższenie poziomu umieralności, obserwowane w badanym okresie, wynika ze zmian w liczbie i strukturze ludności według wieku, jest następstwem wzrostu odsetka osób starszych w społeczeństwie. W ostatnich dwóch analizowanych latach wzrost umieralności był spotęgowany kolejnymi falami pandemii wywołanej wirusem Sars-CoV-2.

W województwie występują również niekorzystne tendencje w ruchu migracyjnym ludności. Warmińsko-mazurskie jest obszarem odpływowym. Malejąca liczba mieszkańców województwa to skutek nie tylko ubytku naturalnego ludności, ale również efekt przewagi liczby osób, które wymeldowały się z pobytu stałego do innych województw w kraju lub za granicę nad liczbą osób nowo zameldowanych z innych województw lub z zagranicy.

W województwie, podobnie jak w kraju, następuje proces starzenia się społeczeństwa. Wskazuje na to wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym oraz zmniejszanie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, wzrost mediany wieku, współczynnika starości demograficznej, a także indeksu starości. Jednak w porównaniu z innymi województwami warmińsko-mazurskie charakteryzuje się jednym z niższych w kraju udziałem osób w wieku emerytalnym.

Liczba nowo zawartych związków małżeńskich w przeliczeniu na 1000 mieszkańców województwa była najniższa w Polsce, natomiast liczba rozwodów na 1000 ludności była czwartą najwyższą wśród województw. Ponad połowę nowych związków małżeńskich stanowiły małżeństwa cywilne. Porównanie liczby nowo zawartych małżeństw z liczbą małżeństw rozwiązanych wskazuje w ostatnich latach na ujemny bilans małżeństw. Liczba małżeństw rozwiązanych przewyższa liczbę nowo zawartych związków. Powoduje to systematyczne zmniejszanie liczby małżeństw istniejących.

Executive summary

Warmińsko-Mazurskie Voivodship, located in the north-eastern part of Poland, is the fourth largest area and the twelfth populated region in the country. In 2021 the area of the voivodship was inhabited by 1 374.7 thousand people. Inhabitants of the region constituted 3.6% of the population of Poland. Warmińsko-Mazurskie was one of the least populated voivodships in the country. The number of persons per 1 km² of the area was 57 – twice lower than the national average. In the population structure by sex there were more women – 51.2%. Urban residents accounted for 59.2%.

In the years 2000–2021 population of the voivodship decreased by 52.8 thousand people. The decrease in the number of inhabitants was caused by the migration of the population throughout the analysed period, and in recent years also by unfavorable trends in the number of births and deaths. Rising mortality and falling number of births meant that the natural increase was negative or too small to compensate the negative net migration. Only in 23 out of 116 gminas in the region the population number increased. In this group there were, among others, gminas located near Olsztyn and other cities of the voivodship. Changes in the spatial distribution of the population were largely due to people migration from cities to the surrounding rural areas.

A decrease in the number of births in comparison with 2020 was registered in all voivodships, but Warmińsko-Mazurskie was the only area where this decrease was greater than 10.0%. The analysis of the fertility rate shows that the registered number of births has been too low for many years to guarantee the replacement of generations.

The increase in the mortality rate observed in the analysed period results from changes in the number and structure of the population by age, and is a consequence of the increase in the percentage of elderly people in the society. In the last two analysed years, the increase in mortality was intensified by successive waves of the pandemic caused by the Sars-CoV-2 virus.

In the voivodship there are also unfavorable trends in the population migration. Warmińsko-Mazurskie Voivodship is an outflow area. The declining number of inhabitants of the voivodship is a result of not only the natural decrease of population, but also the effect of the predominance of the number of people who have registered their permanent residence in other voivodships in the country or abroad over the number of people newly registered from other voivodships or from abroad.

In the voivodship, as in the country, the population ageing is taking place. This is indicated by the increase in the number of people in the post-working age and the decrease in the number of people in the pre-working and working age, the increase in the median age, the old age rate and the ageing ratio. However, in comparison with other voivodships, Warmińsko-Mazurskie is characterised by one of the lower share of people at retirement age in the country.

The number of newly contracted marriages per 1000 inhabitants of the voivodship was the lowest in Poland, while the number of divorces per 1000 inhabitants was the fourth highest among the voivodships. More than half of new marriages were civil ones. Comparison of the number of newly contracted marriages with the number of dissolved marriages indicates a negative balance of marriages in recent years. The number of dissolved marriages exceeds the number of newly contracted. This results in a systematic reduction in the number of existing marriages.

Rozdział 1. Stan i struktura ludności

Chapter 1. Size and structure of population

Województwo warmińsko-mazurskie położone jest w północno-wschodniej części Polski. Graniczy z województwem podlaskim, mazowieckim, kujawsko-pomorskim i pomorskim. Od północy sąsiaduje z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej, a tym samym granica województwa wyznacza granicę Unii Europejskiej. Warmińsko-mazurskie zajmuje terytorium 24 173 km², stanowiące 7,7% powierzchni kraju. Jest czwartym pod względem wielkości powierzchni województwem w Polsce, po mazowieckim (11,4%), wielkopolskim (9,5%) i lubelskim (8,0%). W 2021 r. w granicach administracyjnych województwa funkcjonowało 21 powiatów, w tym 2 miasta na prawach powiatu – Olsztyn i Elbląg. Obszar województwa obejmował 16 miast, 34 gminy miejsko-wiejskie i 66 gmin wiejskich.

Na koniec 2021 r. warmińsko-mazurskie zamieszkiwało 1 374,7 tys. osób. Mieszkańcy regionu stanowili 3,6% populacji Polski. Pod względem liczby ludności województwo zajmowało 12 lokatę w kraju przed świętokrzyskim, podlaskim, lubuskim i opolskim.

Tablica 1. Ludność na podstawie bilansu w 2021 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Table 1. Population based on the balance in 2021

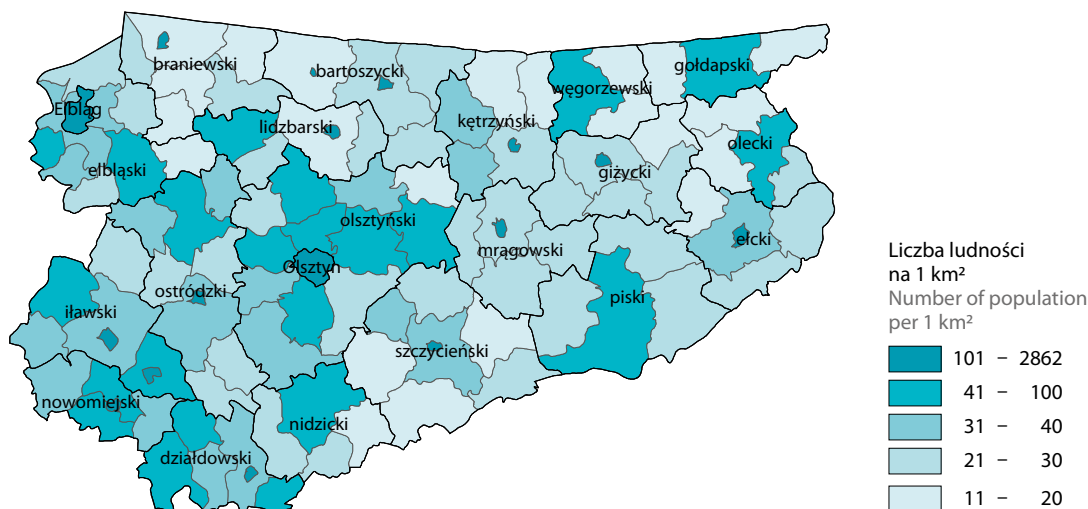
As of 31 December

Wyszczególnienie	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Specification
Ogółem	1 374 699	813 490	561 209	Total
mężczyźni	671 486	386 633	284 853	males
kobiety	703 213	426 857	276 356	females
Ludność na 1 km ²	57	1 320	24	Population per 1 km ²

Ludność miejska liczyła 813,5 tys. osób. Najwięcej ludności zamieszkiwało stolicę województwa Olsztyn (169,3 tys. osób). Drugim miastem, pod względem liczebności mieszkańców, był Elbląg (114,4 tys. osób), a trzecim – Ełk (60,2 tys. osób). Współczynnik urbanizacji, określający odsetek ludności mieszkającej w miastach, ukształtował się na poziomie 59,2% (w Polsce 59,7%). Najwyższy poziom urbanizacji odnotowano w województwie śląskim, w którym ponad ¾ ludności mieszkało w miastach, a najniższy w podkarpackim, w którym ludność miejska stanowiła jedynie 41,2%. Nie licząc miast na prawach powiatu, w województwie warmińsko-mazurskim tylko powiat ełcki miał współczynnik urbanizacji powyżej średniej wojewódzkiej (67,8%), a powiat piski – na tym samym poziomie co województwo (59,2%). W pozostałych powiatach ziemskich wskaźnik był poniżej wartości przeciętnej, a w ośmiu z nich mieszkańcy miast stanowili mniej niż połowę ludności. Najmniej ludności mieszkającej w miastach było w powiecie nowomiejskim (24,4%), olsztyńskim (29,0%) i elbląskim (29,4%).

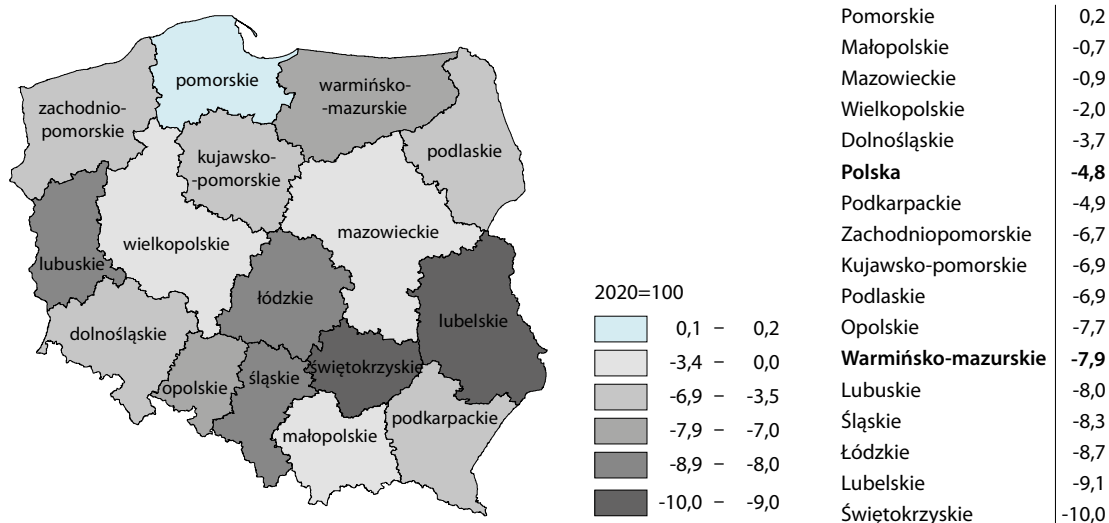
Warmińsko-mazurskie, podobnie jak podlaskie, należy do najłabiej zaludnionych województw w kraju. Gęstość zaludnienia, określająca liczbę osób przypadających na 1 km² powierzchni województwa, zmniejszyła się z 59 osób w 2000 r. do 57 osób w 2021 r. i była ponad dwukrotnie niższa niż gęstość zaludnienia w Polsce (121 osób). Na 1 km² powierzchni terenów miejskich przypadało 1 320 osób, a terenów wiejskich – 24 osoby. Miastami o największej gęstości zaludnienia były Ełk (2 862 osoby na 1 km²) i Kętrzyn (2 506). Najmniej zaludnionym miastem była Lubawa (631) oraz Nowe Miasto Lubawskie (912). Wśród pozostałych gmin najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia charakteryzowała się gmina Dywity (82), najniższym zaś – gmina Jedwabno (11).

Mapa 1. Gęstość zaludnienia według gmin w 2021 r.
Map 1. Population density by gminas in 2021

W latach 2000–2021 populacja województwa zmniejszyła się o 3,7% (w Polsce o 0,9%). Warmińsko-mazurskie znalazło się w grupie dwunastu województw, w których na przestrzeni dwudziestu lat nastąpił ubytek liczby mieszkańców. Przyrost liczby ludności dotyczył jedynie województwa pomorskiego, mazowieckiego, małopolskiego i wielkopolskiego. W porównaniu z 2020 r. spadek liczby mieszkańców dotyczył prawie wszystkich województw. Niewielki wzrost nastąpił jedynie w pomorskim, w którym liczba ludności wzrosła o 0,5 tys. osób. Na każdy 1000 mieszkańców warmińsko-mazurskiego w ciągu roku ubyło 8 osób (w Polsce 5). Największy ubytek odnotowano w świętokrzyskim, w którym na każdy 1000 mieszkańców liczba ludności zmniejszyła się o 10 osób.

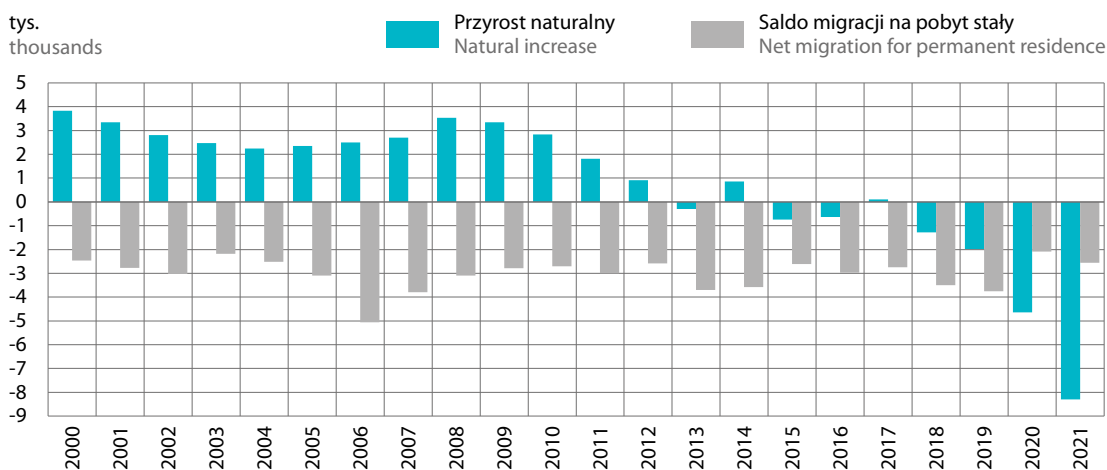
Mapa 2. Zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców w województwach w 2021 r.
Map 2. Change in the population number per 1000 population in voivodships in 2021

Zmniejszenie liczby ludności dotyczyło zarówno mieszkańców miast, jak i wsi. Ubytek liczby ludności cechował się nieco większą dynamiką spadkową w przypadku miast. W porównaniu z 2000 r. liczba ludności miejskiej w warmińsko-mazurskim zmniejszyła się o 5,5%, a wiejskiej o 1,0%. W odniesieniu do roku poprzedniego liczba mieszkańców miast była mniejsza o 1,0%, a mieszkańców wsi – o 0,5%. Zmniejszenie liczby mieszkańców Polski dotyczyło wyłącznie miast, natomiast na wsi do 2019 r. notowano niewielki, ale stały przyrost liczby ludności. Zjawisko było spowodowane przemieszczaniem ludności z miast na wieś, najczęściej do gmin podmiejskich skupionych wokół dużych miast.

Zmiany w bilansie ludności województwa wynikają z dwóch procesów demograficznych: przyrostu naturalnego (różnica między liczbą urodzeń i zgonów) i salda migracji (różnica między napływem i odpływem ludności w ruchu migracyjnym). Obserwowany w latach 2000–2021 spadek liczby mieszkańców był następstwem zarówno niekorzystnych tendencji w ruchu naturalnym ludności, jak również ujemnego salda migracji. Niski poziom urodzeń i znaczący wzrost liczby zgonów spowodowały, że przyrost naturalny był ujemny albo zbyt mały, żeby rekompensować ujemne saldo migracji.

Wykres 1. Przyrost naturalny i saldo migracji na pobyt stały
Chart 1. Natural increase and net migration for permanent residence

Relacja przyrostu naturalnego i salda migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności klasyfikuje daną jednostkę terytorialną do określonego typu rozwoju demograficznego. Typologia Webba wyróżnia osiem typów jednostek (obszarów) w zależności od relacji między współczynnikami.

Typy rozwojowe (przyrost liczby ludności):

- A – dodatni przyrost naturalny przewyższa ujemne saldo migracji,
- B – dodatni przyrost naturalny jest wyższy od dodatniego salda migracji,
- C – dodatni przyrost naturalny jest niższy od dodatniego salda migracji,
- D – dodatnie saldo migracji z nadwyżką rekompensuje ujemny przyrost naturalny.

Typy regresywne (spadek liczby ludności):

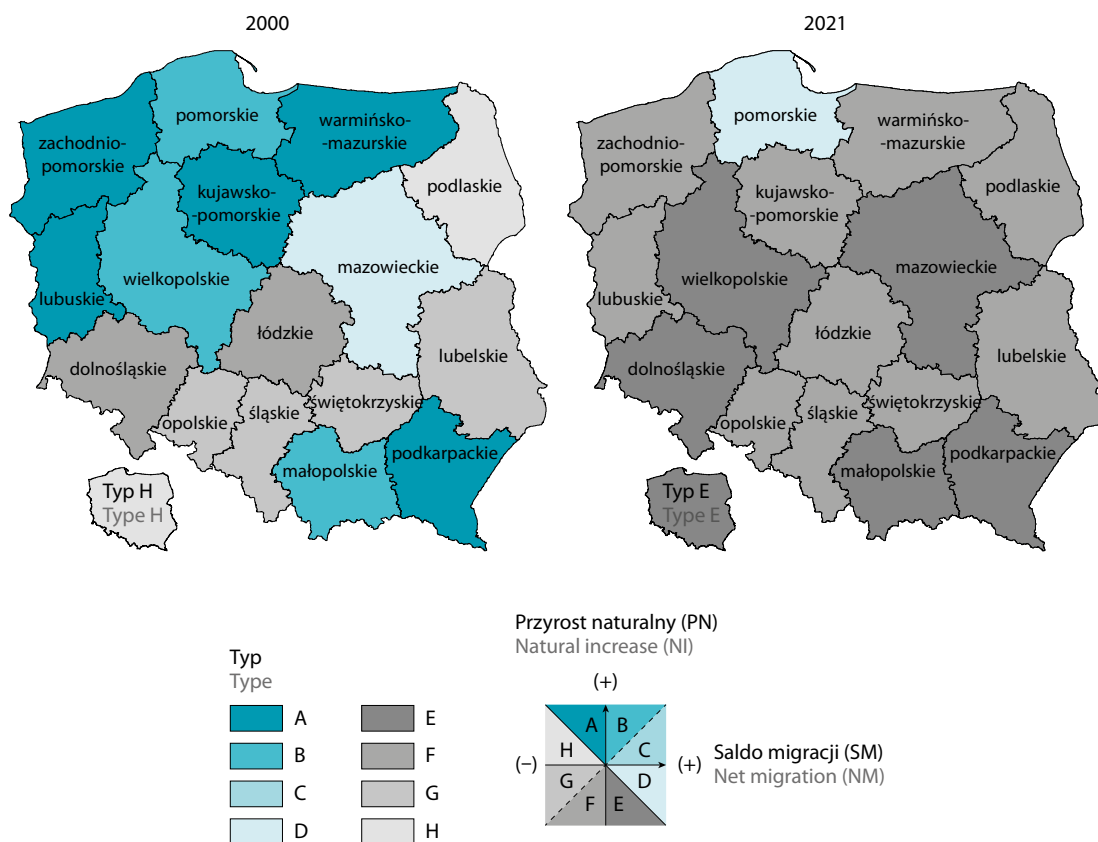
- E – ujemny przyrost naturalny nie jest rekompensowany przez dodatnie saldo migracji,
- F – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym przyrostem naturalnym niż ujemnym saldem migracji,
- G – ubytek liczby ludności powodowany jest w większym stopniu ujemnym saldem migracji niż ujemnym przyrostem naturalnym,
- H – ujemne saldo migracji nie jest rekompensowane przez dodatni przyrost naturalny.

W przypadku, gdy wartości bezwzględne współczynnika przyrostu naturalnego i współczynnika salda migracji stałe są równe lub gdy wartość jednego ze współczynników wynosi zero wprowadza się dodatkowe **typy przejściowe**: AB, BC, CD, DE, EF, FG, GH, HA.

Pierwsze cztery typy A, B, C, D oznaczają jednostki administracyjne o wzroście liczby ludności (aktywne demograficznie), natomiast kolejne cztery E, F, G, H – obszary wyludniające się (nieaktywne demograficznie). W najkorzystniejszej sytuacji demograficznej znajdują się jednostki zaliczane do klas B i C, ponieważ charakteryzuje je zarówno dodatni przyrost naturalny, jak i dodatnie saldo migracji, natomiast w najtrudniejszej sytuacji znajdują się jednostki F i G, dla których wartości obu procesów składających się na przyrost rzeczywisty są ujemne.

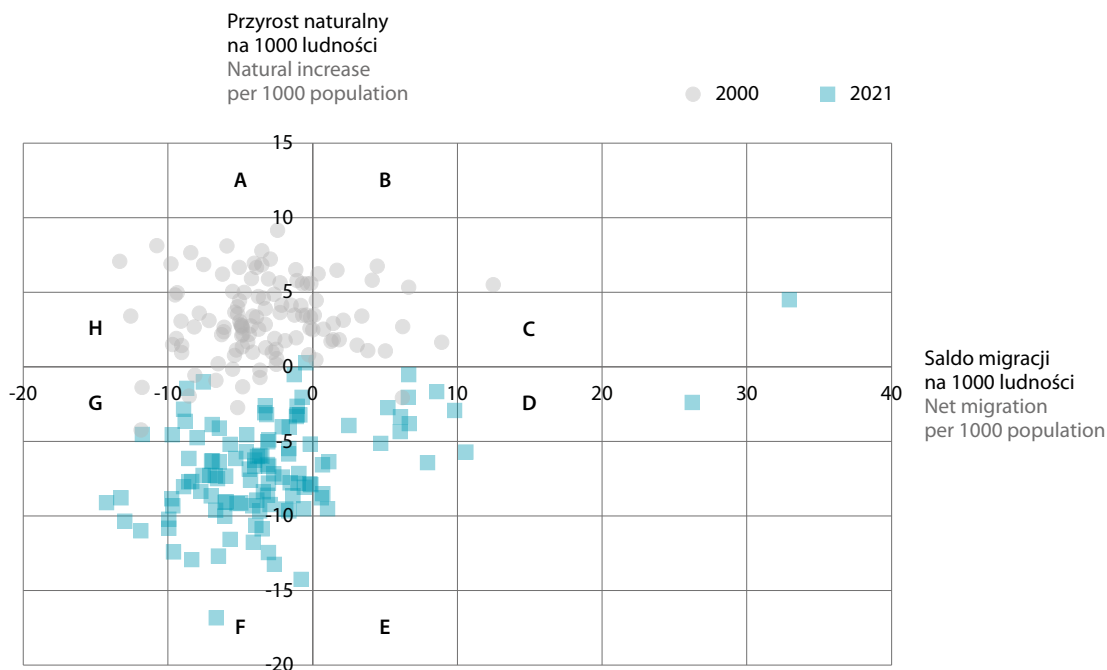
Według metody Webba w 2021 r. Polska została zaklasyfikowana jako obszar wyludniający się (typ E), w którym dodatnie saldo migracji było zbyt małe, aby zrekompensować ujemny przyrost naturalny. Jedynym województwem aktywnym demograficznie, czyli zaludniającym się, było pomorskie (typ D). Pozostałe zostały zaklasyfikowane do nieaktywnych demograficznie – wyludniających się. W małopolskim, wielkopolskim, mazowieckim i dolnośląskim ujemny przyrost naturalny nie był rekompensowany przez dodatnie saldo migracji (typ E). W reszcie województw, w tym w warmińsko-mazurskim, spadek liczby ludności w większym stopniu powodowany był ubytkiem naturalnym niż ujemnym saldem migracji (typ F).

Mapa 3. Typy rozwoju ludnościowego województw według Webba w 2021 r.
 Map 3. Demographic typology of voivodships by Webb in 2021

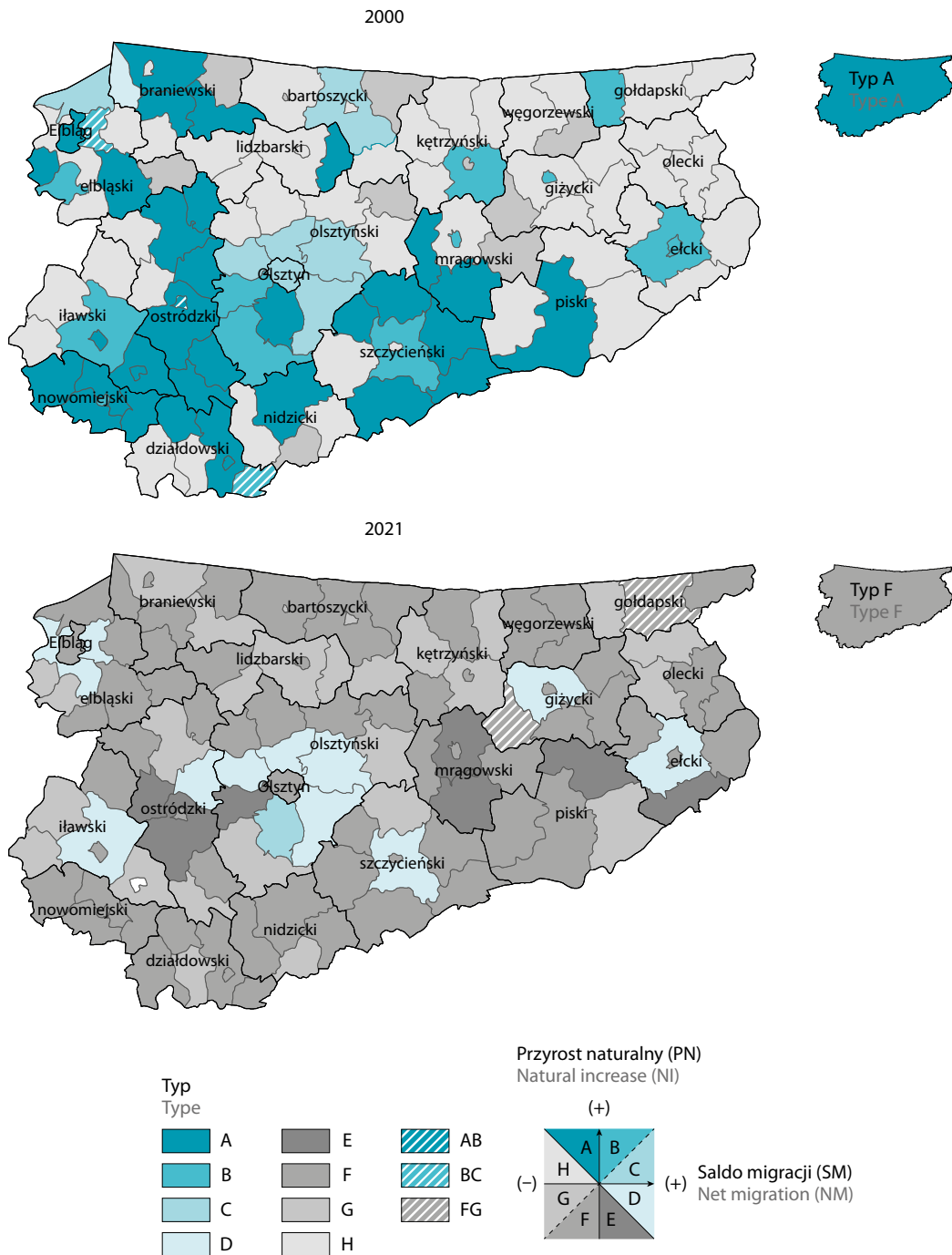
Porównanie typów zaludnienia gmin województwa w latach 2000 i 2021, ustalonych zgodnie z metodologią Webba, wykazało niekorzystne zmiany w liczbie obszarów rozwojowych i depopulacyjnych. W 2000 r. prawie połowę gmin (56 ze 116) zaklasyfikowano do aktywnych demograficznie (zaludniających się), podczas gdy w 2021 r. ich liczba była prawie pięciokrotnie niższa i wyniosła 12. W 2000 r. liczba gmin, w których wzrost zaludnienia wynikał zarówno z dodatniego przyrostu naturalnego, jak i dodatniego salda migracji (typ B, C) wyniosła 19. W 2021 r. zaledwie jedna gmina Stawiguda prezentowała typ o dodatnim przyroście naturalnym i dodatnim saldzie migracji. Odwrotną tendencję obserwowano odnośnie obszarów depopulacyjnych. Liczba gmin wyludniających się wzrosła z 60 do 104, w tym gmin z ujemnym saldem migracji i ujemnym przyrostem naturalnym (typ F, G) z 10 do 96.

Wykres 2. Typy rozwoju ludnościowego gmin według Webba w latach 2000 i 2021
Chart 2. Types of population development of gminas by Webb in 2000 and 2021

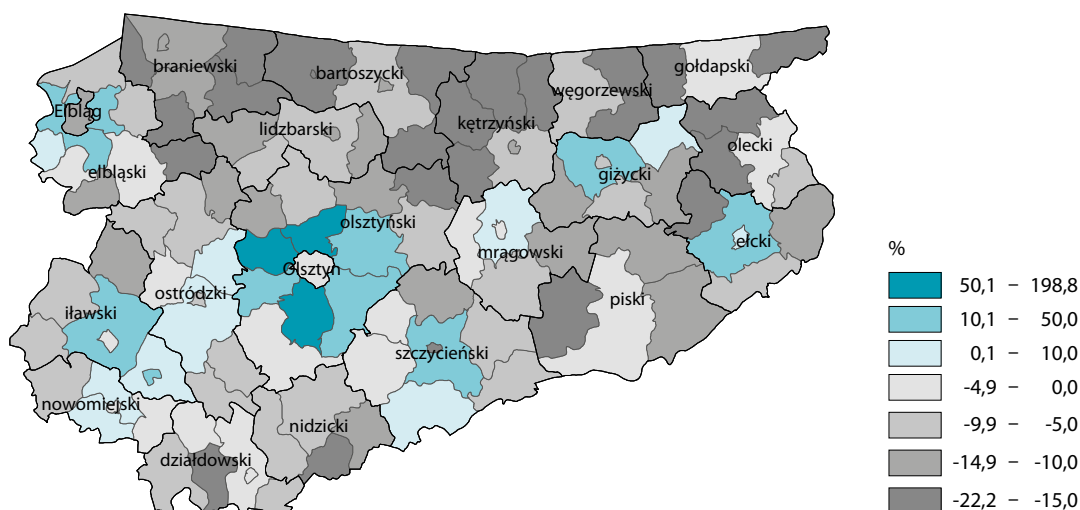
W 2021 r. wyludniały się wszystkie gminy miejskie. W stolicy województwa ubyło mieszkańców, natomiast na terenach otaczających miasto zarejestrowano przyrost rzeczywisty ludności. Dotyczyło to gminy Stawiguda (która jako jedyna w województwie odnotowała zarówno dodatni przyrost naturalny, jak i dodatnie saldo migracji), Dywity, Purda, Jonkowo i Barczewo. W korzystnej sytuacji demograficznej były również gminy wiejskie położone w okolicach takich miast jak: Ełk, Giżycko, Elbląg, Iława, Szczytno. Obszarami zaludniającymi się w wyniku dodatniego salda migracji rekompensującego z nadwyżką ujemny przyrost naturalny były gminy Łukta oraz Milejewo.

Mapa 4. Typy rozwoju ludnościowego gmin według Webba w latach 2000 i 2021
 Map 4. Types of population development of gminas by Webb in 2000 and 2021

W latach 2000–2021 rozwój demograficzny województwa warmińsko-mazurskiego był zróżnicowany terytorialnie. Procesy urodzeń, zgonów, a przede wszystkim migracji kształtowały się odmiennie w poszczególnych jednostkach administracyjnych regionu. Zmiany w rozmieszczeniu przestrzennym ludności były w dużej mierze spowodowane przemieszczaniem ludności z miast na otaczające je obszary wiejskie. W analizowanym okresie tylko w 23 spośród 116 gmin regionu liczba ludności zwiększyła się. W grupie tej były m.in. gminy położone w pobliżu Olsztyna i innych miast województwa. Wśród 13 jednostek administracyjnych o przyroście ludności większym niż 10,0% znalazło się sześć gmin powiatu olsztyńskiego – Stawiguda, Dywity, Jonkowo, Gietrzwałd, Purda i Barczewo, dwie gminy powiatu elbląskiego – Milejewo i Elbląg, jedno miasto Lubawa oraz cztery gminy wiejskie zlokalizowane obok miast o tej samej nazwie – Szczytno, Elk, Ława i Giżycko. W 93 gminach regionu liczba ludności zmniejszyła się. Gminy o charakterze depopulacyjnym zlokalizowane były głównie w północnej części województwa. W latach 2000–2021 liczba ludności zmniejszyła się we wszystkich jednostkach administracyjnych powiatów położonych przy granicy z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej – braniewskim, bartoszyckim, kętrzyńskim, węgorzewskim i gołdapskim. Spadek liczby mieszkańców dotyczył również wszystkich gmin powiatu działdowskiego, lidzbarskiego, nidzickiego, oleckiego i piskiego. Ubytkiem ludności wyższym lub równym 10,0% charakteryzowało się 47 gmin. Wśród nich najwyższym spadkiem liczby mieszkańców (powyżej 20,0%) wyróżniła się gmina Reszel, Lelkowo, miejska Górowo Iławeckie, Srokowo i Banie Mazurskie.

Mapa 5. Zmiana liczby ludności w gminach w latach 2000–2021
Map 5. Change in the population number in gminas in years 2000–2021

Ruch migracyjny, a przede wszystkim przemieszczenia ludności między miastami a obszarami wiejskimi województwa, wpłynęły na strukturę ludności według miejsca zamieszkania. Obserwowany przyrost ludności wiejskiej w gminach położonych w strefach podmiejskich miast województwa spowodował spadek udziału ludności miast w populacji ogółem. W 2021 r. współczynnik urbanizacji wyniósł 59,2% i był o 1,1 p. proc. niższy w porównaniu z 2000 r.

Współczynnik feminizacji – liczba kobiet przypadających na 100 mężczyzn.

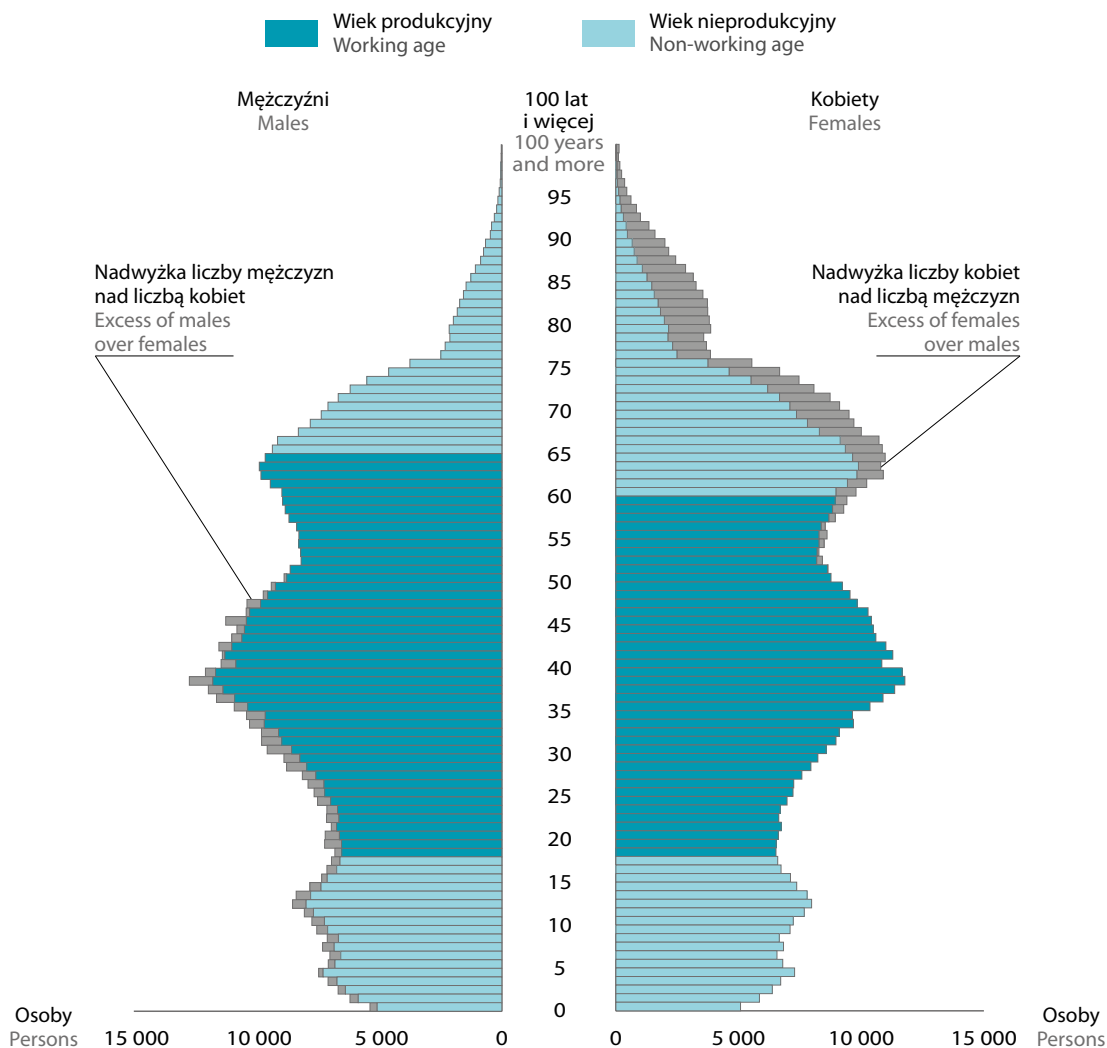
W 2021 r. województwo zamieszkiwało 671,5 tys. mężczyzn i 703,2 tys. kobiet. Udział kobiet w ogólnej liczbie ludności wyniósł 51,2% (w Polsce 51,7%). Przewagę liczebną kobiet odzwierciedla wartość współczynnika feminizacji. W warmińsko-mazurskim współczynnik osiągnął wartość 105 (w kraju 107) i był drugim najniższym po województwie podkarpackim (104). Oznacza to, że na 100 mężczyzn przypadło 105 kobiet. Wpływ na wartość współczynnika feminizacji w poszczególnych grupach wiekowych mają różnice w liczbie mężczyzn i kobiet występujące w tych grupach. Większa liczba urodzeń chłopców niż dziewcząt powoduje, że w młodszych grupach wieku współczynnik feminizacji jest mniejszy od 100. W 2021 r. nadwyżka liczby mężczyzn nad liczbą kobiet utrzymywała się w grupie ludności w wieku do 50 lat, a współczynnik feminizacji w tej grupie wieku osiągnął wartość 95. Nadumieralność mężczyzn powoduje, że w starszych grupach wieku więcej jest kobiet niż mężczyzn. W 2021 r. przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami wystąpiła dopiero w grupie wieku 51 lat i więcej, dla której współczynnik feminizacji wyniósł 125.

Wykres 3. Ludność według płci i wieku w 2021 r.

Stan w dniu 31 grudnia

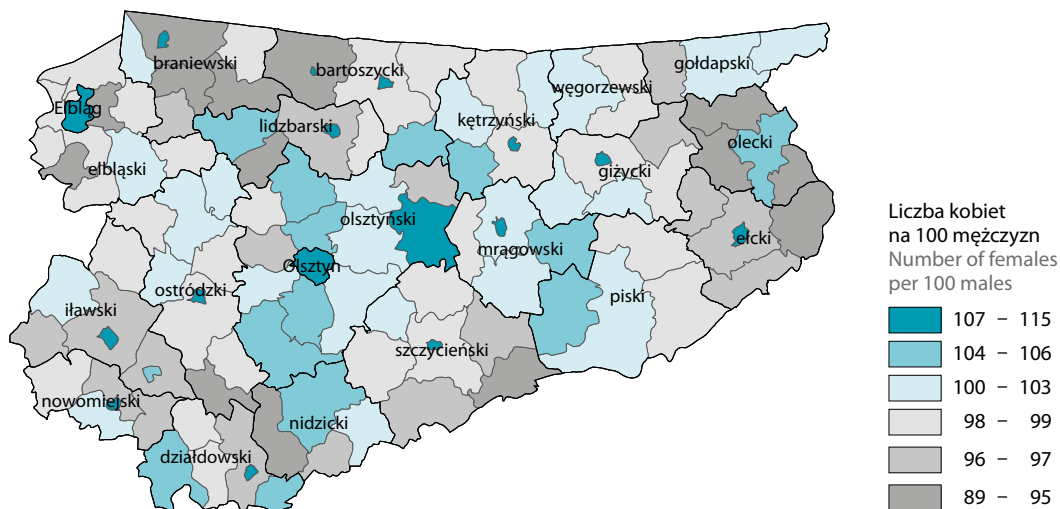
Chart 3. Population by sex and age in 2021

As of 31 December

Wartość współczynnika różniła się znacznie na obszarach miejskich i wiejskich. W miastach województwa warmińsko-mazurskiego na 100 mężczyzn przypadło 110 kobiet (w kraju 111), natomiast na wsi tylko 97 (w kraju 101). Warmińsko-mazurskie było jednym z sześciu województw o przewadze liczebnej mężczyzn na wsi. W przypadku mieszkańców miast przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn wystąpiła w grupie wieku 48 lat i więcej, natomiast wśród mieszkańców wsi dopiero w grupie wieku od 66 lat, co pokazuje, że niezależnie od miejsca zamieszkania przewaga jednej płci nad drugą zmienia się wraz z wiekiem. Analiza przestrzennego zróżnicowania współczynnika wykazała, że w 43 gminach województwa liczebnie przeważały kobiety, a w 63 gminach więcej było mężczyzn niż kobiet.

Mapa 6. Współczynnik feminizacji w gminach w 2021 r.
Map 6. Feminisation rate in gminas in 2021

W województwie, podobnie jak w kraju, następuje proces starzenia się społeczeństwa. Wskazuje na to wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (emerytalnym) oraz zmniejszanie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, wzrost mediany wieku, współczynnika starości demograficznej, a także indeksu starości.

Ekonomiczne grupy wieku:

- **wiek przedprodukcyjny** – ludność w wieku do 17 lat,
- **wiek produkcyjny** – wiek zdolności do pracy, dla mężczyzn 18–64 lata, dla kobiet 18–59 lat,
- **wiek poprodukcyjny** – mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Ludność w wieku nieprodukcyjnym – ludność w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym.

Współczynnik obciążenia demograficznego – liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym.

W województwie warmińsko-mazurskim systematycznie spada liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym. W porównaniu z 2000 r. liczba dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat zmniejszyła się o 131,3 tys. osób (o 34,0%) i w 2021 r. wyniosła 254,5 tys. Ubytek ludności w wieku przedprodukcyjnym nastąpił we wszystkich województwach, największy w opolskim (o 38,7%) i świętokrzyskim (o 36,8%), najmniejszy w mazowieckim (o 8,5%). W Polsce liczba dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat zmniejszyła się o 25,1%. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się w latach 2000–2021 o 8,5 p. proc. (w Polsce o 6,0 p. proc.).

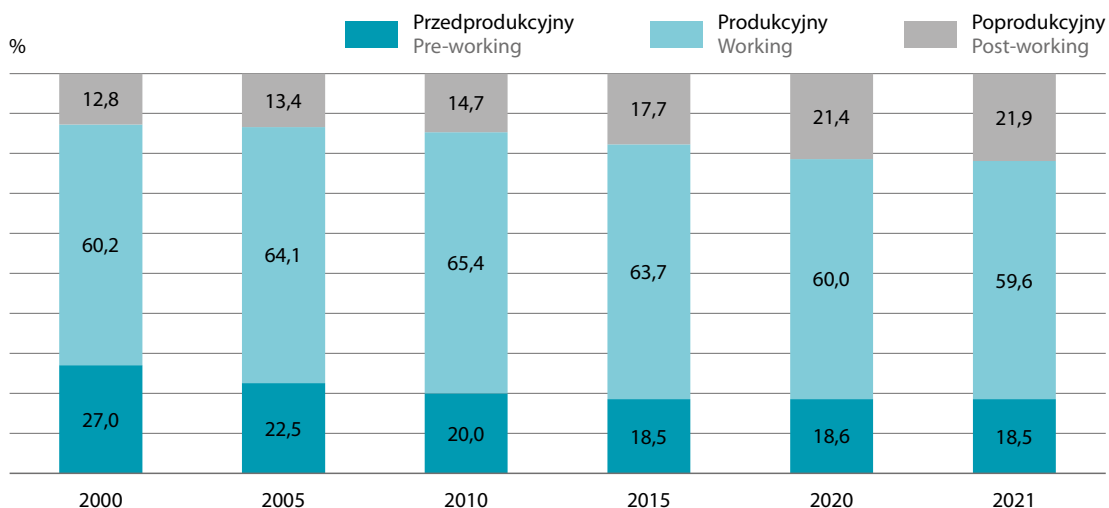
Zmniejszeniu o 40,9 tys. osób w porównaniu z 2000 r. uległa również liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym. Liczba ludności w tej grupie wzrosła w województwie z 859,6 tys. osób w 2000 r. do 950,7 tys. osób w 2010 r., a w kolejnych latach systematycznie zmniejszała się i w 2021 r. ukształtowała się na poziomie 818,7 tys. osób. W porównaniu z 2000 r. liczba osób w tej grupie zmniejszyła się o 4,8% (w Polsce o 3,8%). Największy spadek odnotowano w województwie śląskim (o 14,6%) i łódzkim (o 14,0%), natomiast w pięciu województwach odnotowano wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym – małopolskim, pomorskim, mazowieckim, podkarpackim i wielkopolskim. Udział ludności w wieku produkcyjnym zmniejszył się w latach 2000–2021 o 0,7 p. proc. (w Polsce o 1,8 p. proc.).

W 2021 r. w porównaniu z 2000 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 119,3 tys. osób. Było to o 65,5% więcej niż na początku badanego okresu (w Polsce o 50,7%). Warmińsko-mazurskie było czwartym województwem pod względem dynamiki przyrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Większy wzrost odnotowano jedynie w pomorskim (o 73,2%), zachodniopomorskim (o 73,0%) i lubuskim (o 69,8%). Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym należał do niższych w kraju (poniżej przeciętnej), jednak w ciągu analizowanego okresu zwiększył się o 9,2 p. proc. i w końcu 2021 r. wyniósł 21,9%. Uplasowało to województwo na 6 pozycji w kraju. Najwyższy udział odnotowano w województwie łódzkim (25,1%) i świętokrzyskim (25,0%).

Wykres 4. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 4. Structure of population by economic age groups
As of 31 December

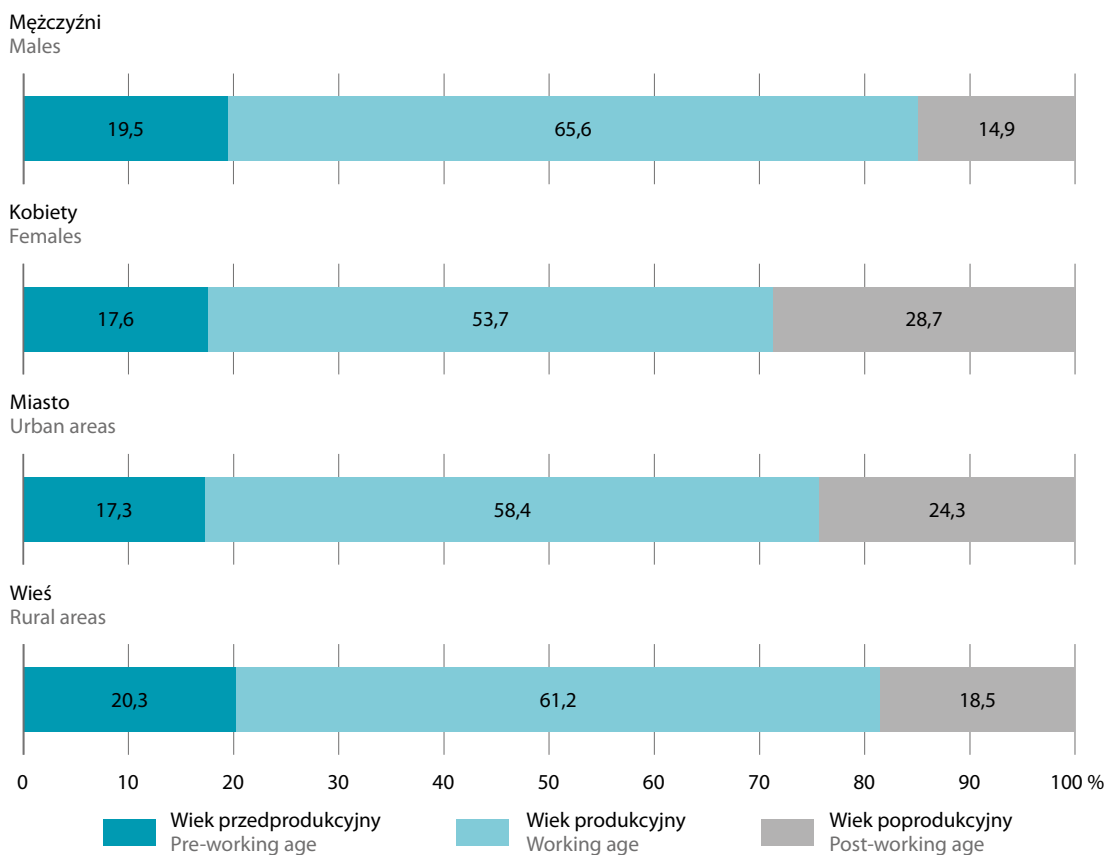
Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku przedstawiała się odmiennie dla mężczyzn i kobiet, jak również dla mieszkańców miast i wsi. W wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym większy był udział mężczyzn, natomiast w wieku poprodukcyjnym blisko dwukrotnie większy był udział kobiet. Populacja miast w porównaniu z populacją wsi charakteryzowała się niższym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a wyższym w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 5. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2021 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Chart 5. Structure of population by economic age groups, sex and place of residence in 2021

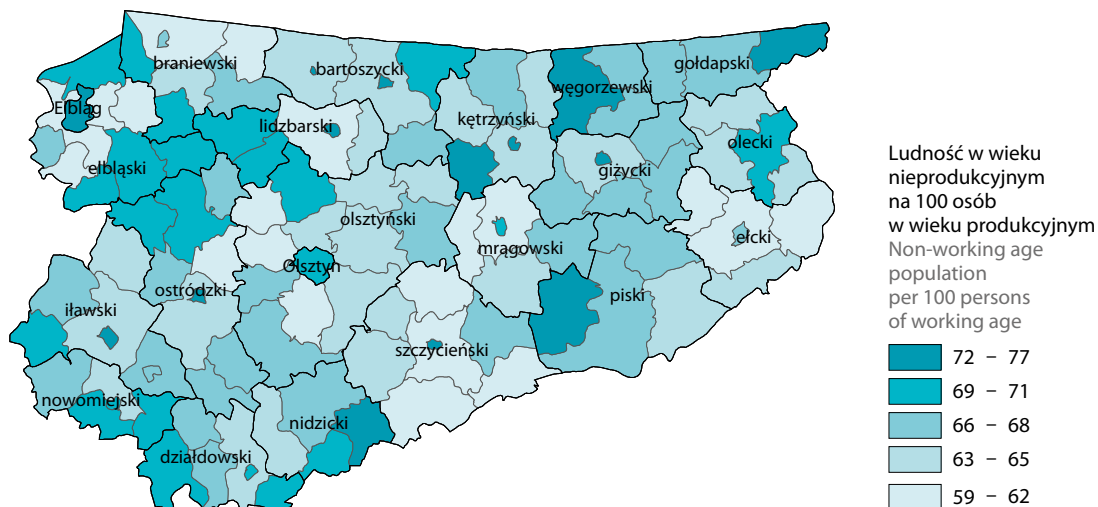
As of 31 December

Efektom zmian w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku był wzrost wartości współczynnika obciążenia demograficznego. W 2021 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 68 osób w wieku nieprodukcyjnym (w kraju 69). W porównaniu z 2020 r. było to o 1 osobę więcej, zarówno w województwie, jak i w kraju. Pomimo wzrostu współczynnika obciążenia demograficznego jego wartość w województwie warmińsko-mazurskim była drugą najniższą w Polsce, po województwach: małopolskim, opolskim i podkarpackim, w których wyniósł 67 osób.

W 2021 r. w 79 gminach zarejestrowano wzrost współczynnika obciążenia demograficznego w porównaniu z 2020 r. Największy w gminach Reszel i Ruciane-Nida oraz miastach Górowo Iławeckie, Mrągowo i Iława. W 26 gminach współczynnik nie zmienił się, a jedynie w 11 zmalał. Wśród 20 gmin o współczynniku powyżej 70 osób znalazło się aż 11 miast. Najmniejsze obciążenie demograficzne odnotowano w gminach wiejskich Rozogi, Braniewo i Lelkowo (po 59 osób).

Mapa 7. Współczynnik obciążenia demograficznego według gmin w 2021 r.
Map 7. Age dependency ratio by gminas in 2021

Istotne różnice w wartości współczynnika obciążenia demograficznego zaobserwowano w zależności od płci, a także miejsca zamieszkania. Dla kobiet, zarówno w województwie, jak i w kraju, współczynnik w 2021 r. wyniósł 86, podczas gdy dla mężczyzn ukształtował się na znacznie niższym poziomie – 52 (w kraju 54). Wśród mieszkańców miast województwa i kraju wyniósł 71, a wśród mieszkańców wsi – 63 (w kraju 67).

Mediana wieku (wiek środkowy) – parametr wyznaczający granicę wieku, którą połowa ludności już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

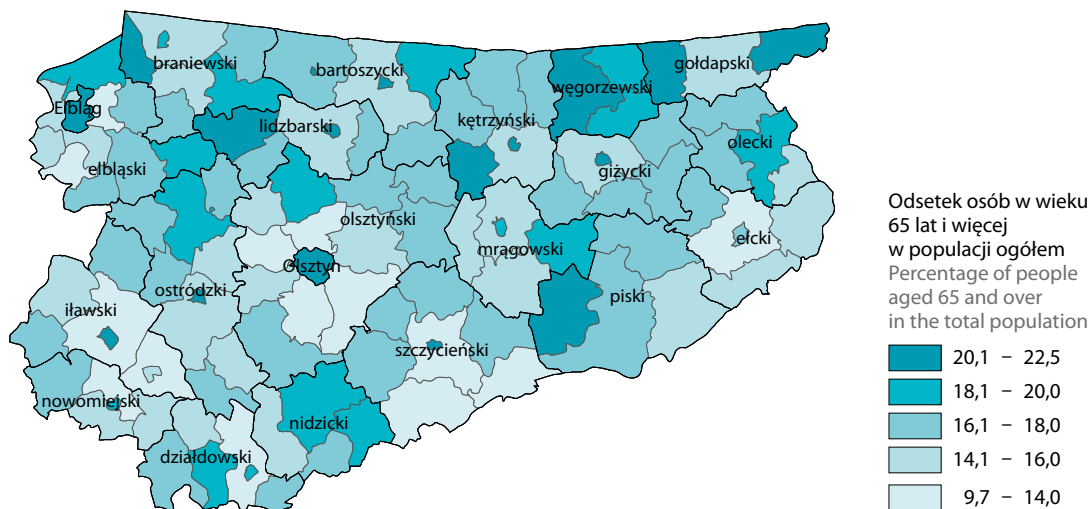
O pogłębianiu procesu starzenia ludności świadczy rosnąca wartość mediany wieku. W 2000 r. połowa mężczyzn w województwie nie osiągnęła wieku 31 lat, a kobiet 35 lat. Dwadzieścia jeden lat później wiek środkowy mężczyzn wzrósł do ponad 40 lat, a kobiet do prawie 44 lat. Na wsi ludność była młodsza (40 lat) niż w miastach (43 lata). Wartość mediany wzrosła we wszystkich województwach. W warmińsko-mazurskim w 2021 r. wyniosła 42 lata i była równa medianie krajowej. Najmłodszą grupę tworzyli mieszkańcy pomorskiego i małopolskiego, dla których mediana osiągnęła wartość 40 lat, a najstarszą – świętokrzyskiego, łódzkiego i opolskiego, dla których mediana wieku wyniosła 44 lata.

Współczynnik starości demograficznej – udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności.

Potwierdzeniem postępującego procesu starzenia się społeczeństwa jest zwiększanie się współczynnika starości demograficznej. W badanym okresie udział ludności w wieku 65 lat i więcej wzrastał systematycznie we wszystkich województwach. W 2021 r. w warmińsko-mazurskim wyniósł 18,1% (w Polsce 18,9%) i był o 7,5 p. proc. wyższy w porównaniu z 2000 r. (w Polsce o 6,6 p. proc.). Oznacza to, że prawie co piąty mieszkaniec województwa ukończył przynajmniej 65 lat. Warmińsko-mazurskie zajęło piątą lokatę pod względem najniższej wartości współczynnika. Mniejszy udział ludności w wieku 65 lat i więcej odnotowano jedynie w województwie małopolskim (17,5%), pomorskim i wielkopolskim (po 17,6%) oraz podkarpackim (17,8%). Najwyższy odsetek charakteryzował województwo łódzkie (21,2%) i świętokrzyskie (21,1%).

Udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności wzrósł we wszystkich gminach województwa warmińsko-mazurskiego. W 2021 r. w 17 gminach udział osób w wieku 65 lat i więcej był wyższy niż 20,0%, z czego najwyższy odnotowano w gminie miejskiej Kętrzyn (22,5%) oraz gminie miejskiej Szczytno (22,1%). Załedwie w trzech gminach udział osób w wieku 65 lat i więcej kształtował się na poziomie poniżej 13,0%. Były to gminy wiejskie: Stawiguda, Iława oraz Szczytno. Stawiguda znalazła się w grupie siedmiu gmin w kraju, w których udział osób w wieku 65 lat i więcej nie przekroczył 10%.

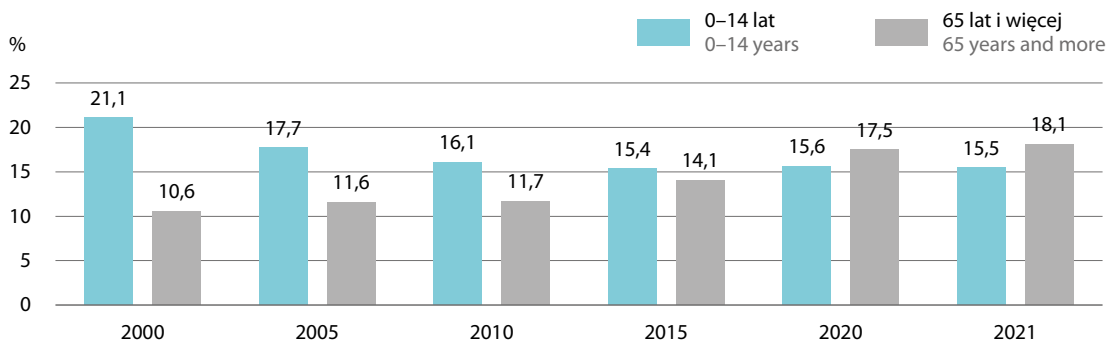
Mapa 8. Współczynnik starości demograficznej według gmin w 2021 r.
Map 8. Old age rate by gminas in 2021

Indeks starości – liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat (liczba dziadków na 100 wnuczków).

Równolegle do wzrostu liczby i odsetka osób starszych, w województwie warmińsko-mazurskim obserwuje się również systematyczne zmniejszanie się liczby i odsetka dzieci w wieku 0–14 lat. W latach 2000–2021 liczba dzieci zmniejszyła się z 301,3 tys. do 212,7 tys. osób, a osób starszych wzrosła ze 150,6 tys. do 248,8 tys. osób.

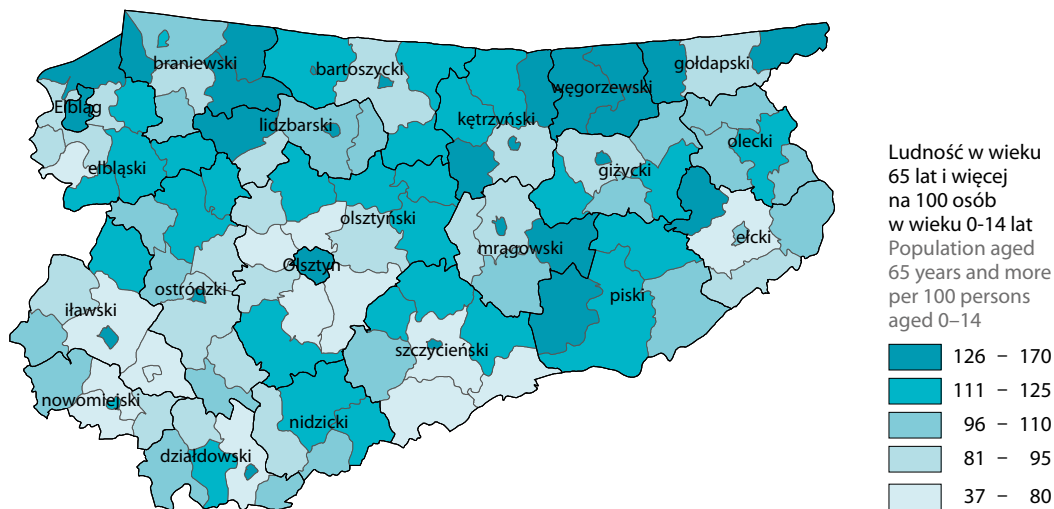
Wykres 6. Udział dzieci i osób starszych w populacji ogółem
Chart 6. Share of children and older persons in the total population

Z powodu zmniejszającej się liczby dzieci, a wzrastającej liczby osób starszych, zmieniły się proporcje między najmłodszą i najstarszą grupą ludności. Miernikiem tych zmian jest indeks starości. W 2021 r. w województwie warmińsko-mazurskim na 100 wnuczków przypadało 117 dziadków (w Polsce 122), podczas gdy dwadzieścia jeden lat wcześniej – 50 (w Polsce 65). Oznacza to, że w 2000 r. liczba dziadków była o połowę mniejsza od liczby wnuczków, a w 2021 r. liczba dziadków przekroczyła liczbę wnuczków.

W analizowanym okresie wartość indeksu starości wzrosła we wszystkich gminach. Najwyższą wartością w 2021 r. charakteryzowała się gmina Reszel, w której na 100 wnuczków przypadało 170 dziadków. Największy wzrost wartości indeksu odnotowano w mieście Górowo Hławeckie, w którym liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat zwiększyła się aż o 115 i w 2021 r. wyniosła 168 osób. Gminą o najmniejszej wartości indeksu starości była Stawiguda (42).

Mapa 9. Indeks starości według gmin w 2021 r.
Map 9. Ageing ratio by gminas in 2021

Rozdział 2. Małżeństwa, rozwody i separacje

Chapter 2. Marriages, divorces and separations

Liczba i natężenie zawieranych związków małżeńskich wynika ze struktury wieku ludności, ale zależy także od uwarunkowań kulturowych, tradycji i zwyczajów, światopoglądu oraz modelu formowania rodziny. Na liczbę zawieranych małżeństw, szczególnie małżeństw pierwszych tj. panny z kawalerem, decydujący wpływ ma liczebność populacji rozpoczynającej dorosłe życie. Rozpad związków małżeńskich coraz częściej spowodowany jest rozwodami, które choć odpowiadają tylko za niespełna 30% rozwiązanych małżeństw, to występują z reguły na innym niż zgon współmałżonka etapie życia.

Tablica 2. Podstawowe dane o małżeństwach, separacjach i rozwodach w 2021 r.

Table 2. Major data on marriages, separations and divorces in 2021

Wyszczególnienie	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Specification
Małżeństwa	5 605	3 372	2 233	Marriages
na 1000 ludności	4,1	4,1	4,0	per 1000 population
w tym wyznaniowe	2 669	1 489	1 180	of which religious
na 1000 ludności	1,9	1,8	2,1	per 1000 population
Separacje	30	26	4	Separations
na 100 tys. ludności	2,2	3,2	0,7	per 100 thousand population
Rozwody	2 376	1 716	660	Divorces
na 1000 ludności	1,7	2,1	1,2	per 1000 population

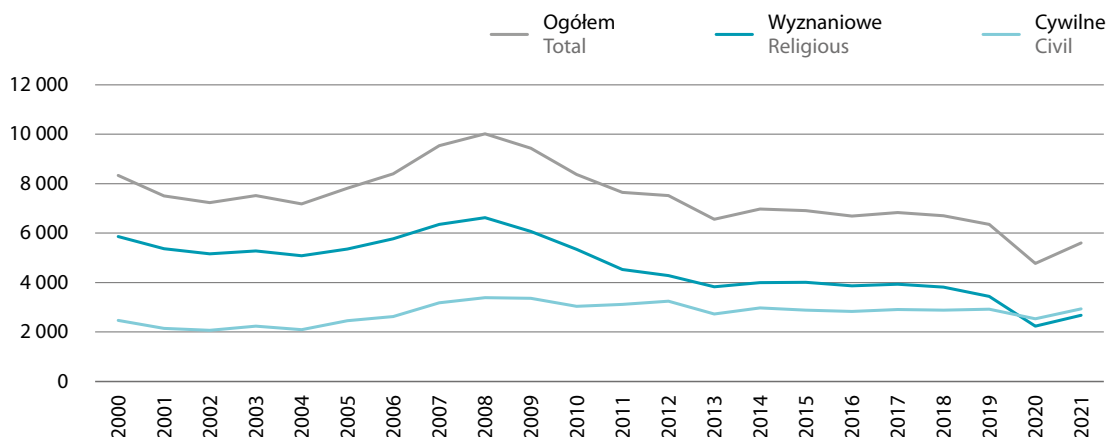
Małżeństwa Marriages

Małżeństwo – związek między dwiema osobami płci odmiennej, zawarty zgodnie z obowiązującym prawem, pociągający za sobą pewne wzajemne prawa i obowiązki, ustalone w przepisach i zwyczajach.

W województwie warmińsko-mazurskim w 2021 r. zarejestrowano 5,6 tys. nowych małżeństw. Było to o 17,6% więcej niż rok wcześniej. Około 60% związków zawarto w miastach. W skali kraju we wszystkich województwach odnotowano wzrost liczby zawieranych małżeństw – od 11,7% w województwie kujawsko-pomorskim do 19,1% w województwie świętokrzyskim. W Polsce zawarto 168,3 tys. małżeństw (o 16,0% więcej niż rok wcześniej). Wzrost liczby zawartych małżeństw w analizowanym roku był spowodowany m.in. znacznym spadkiem liczby małżeństw w 2020 r., wynikającym z ograniczeń sanitarnych związanych z pandemią COVID-19 i restrykcjami w zakresie organizacji ślubów i przyjęć weselnych.

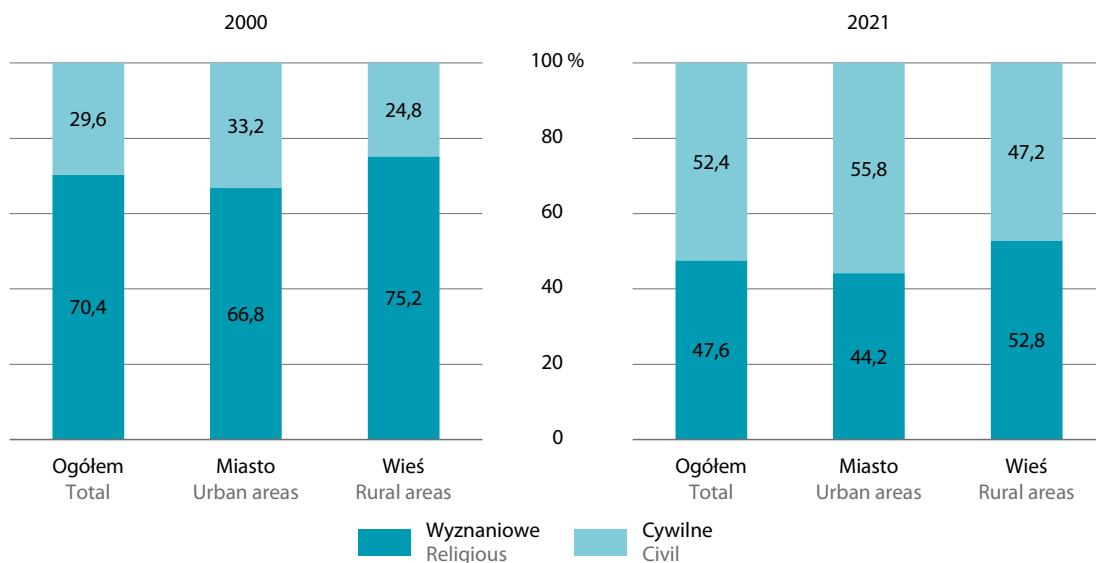
Możliwość zawierania małżeństw wyznaniowych ze skutkami cywilnoprawnymi istnieje w Polsce od 1998 r. Urzędy stanu cywilnego – oprócz małżeństw cywilnych – rejestrują także małżeństwa podlegające prawu wewnętrznemu kościoła lub związku wyznaniowego zawarte w obecności duchownego. Małżeństwo zawarte w tej formie podlega prawu polskiemu i pociąga za sobą takie same skutki cywilnoprawne, jak małżeństwo zawarte przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego.

Wykres 7. Małżeństwa wyznaniowe i cywilne
Chart 7. Religious and civil marriages

W województwie warmińsko-mazurskim do 2019 r. włącznie większość nowych związków małżeńskich stanowiły małżeństwa wyznaniowe, zawierane w kościołach lub związkach wyznaniowych i jednocześnie rejestrowane w urzędach stanu cywilnego. Od 2020 r. liczba małżeństw cywilnych przewyższa liczbę małżeństw wyznaniowych. W 2021 r. w miastach województwa warmińsko-mazurskiego częściej były zawierane małżeństwa cywilne, natomiast na terenach wiejskich – małżeństwa wyznaniowe.

Wykres 8. Małżeństwa zawarte w latach 2000 i 2021
Chart 8. Marriages contracted in years 2000 and 2021

Większość nowo zawartych małżeństw wyznaniowych w województwie warmińsko-mazurskim w 2021 r. stanowiły małżeństwa zawierane przed kapłanami kościoła katolickiego (99,1%). Kolejne, pod względem liczby małżeństw, to kościoły prawosławny (0,2%) oraz ewangelicko-augsburski (0,2%) i zielonoświątkowy (0,1%).

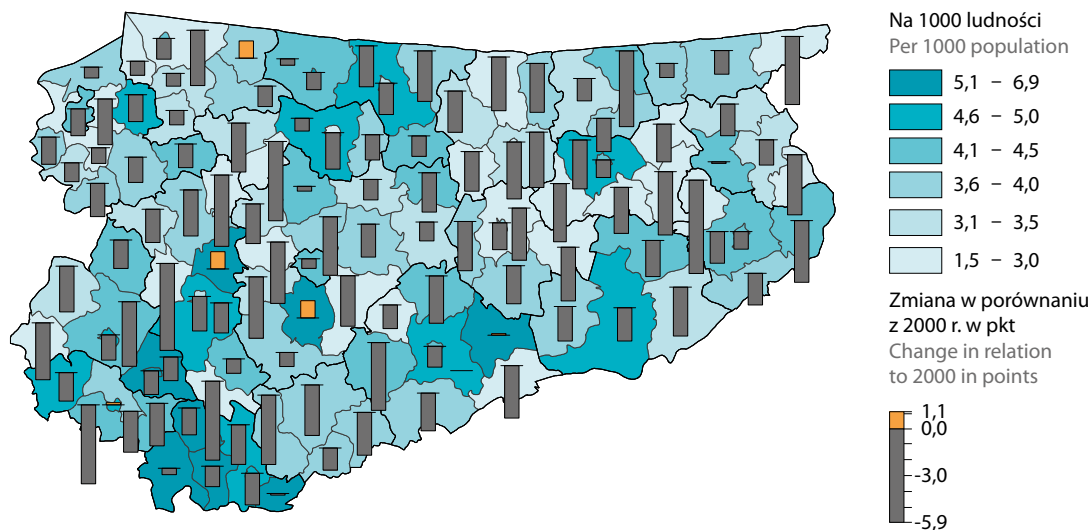
Preferencje zawierania małżeństw wyznaniowych i cywilnych w Polsce są mocno zróżnicowane terytorialnie. W 2021 r. udział małżeństw wyznaniowych w kraju wyniósł 53,7%. Przeważały one w dziewięciu województwach. Najwyższy ich odsetek odnotowano w podkarpackim (70,1%) i podlaskim (65,4%), a najniższy – w województwach przy zachodniej granicy Polski: zachodniopomorskim (35,9%), lubuskim (37,0%) i dolnośląskim (39,2%).

Współczynnik małżeństw – stosunek liczby małżeństw zawartych w danym okresie (zazwyczaj roku) do liczby ludności w połowie okresu lub średniej liczby ludności w tym okresie – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności).

W województwie warmińsko-mazurskim w 2021 r. w wyniku większej liczby zawartych małżeństw w porównaniu z rokiem poprzednim, zmieniła się również wartość współczynnika małżeństw. Wzrósł on z poziomu 3,4 do 4,1. Była to jednak najniższa wartość wśród województw. Od 2010 r. częstość zawierania związków małżeńskich w warmińsko-mazurskim była mniejsza od wartości przeciętnej w kraju. Najwięcej małżeństw na 1000 mieszkańców w 2021 r. zostało zawartych w województwie pomorskim (4,9). W Polsce wartość analizowanego współczynnika wyniosła 4,4. Częstość zawieranych małżeństw w warmińsko-mazurskim w miastach była na podobnym poziomie jak na wsi.

W przekroju gminnym współczynnik małżeństw charakteryzował się dużym zróżnicowaniem. Pomimo, że najczęściej małżeństw zostało zawartych w Olsztynie (751) i Elblągu (514), to jednak najczęściej związków małżeńskich w przeliczeniu na 1000 ludności zawarto w gminach Lidzbark (6,9) oraz Stawiguda (6,2). Najmniejszą wartością współczynnika małżeństw charakteryzowały się gminy Milejewo (1,5) oraz Braniewo (2,0).

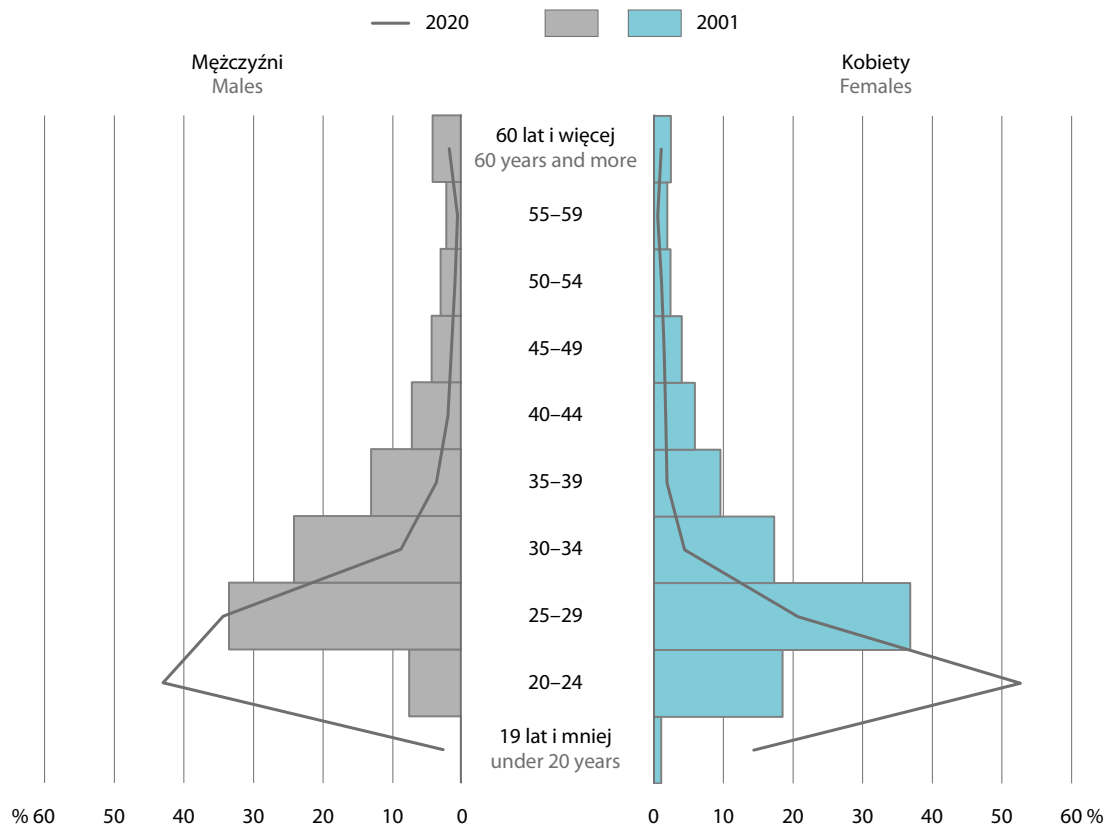
Mapa 10. Małżeństwa zawarte w 2021 r.
Map 10. Marriages contracted in 2021

W porównaniu z 2000 r. jedynie w pięciu gminach odnotowano wzrost współczynnika małżeństw. Były to gminy: Stawiguda, Łukta, Lelkowo, Świętajno w powiecie szczycieńskim i gmina miejska Nowe Miasto Lubawskie. W pozostałych gminach liczba małżeństw na 1000 mieszkańców zmniejszyła się.

Na przestrzeni ostatnich lat zmieniło się podejście młodych ludzi do zawierania małżeństw. Przesuwanie w czasie decyzji o założeniu rodziny na rzecz wykształcenia i pracy powoduje systematyczny wzrost wieku zawierania małżeństwa. Odsetek związków zawieranych przez osoby z młodszych grup wieku (19 lat i mniej oraz 20–24 lata) zmniejszał się, wzrastał natomiast w pozostałych, starszych grupach wieku.

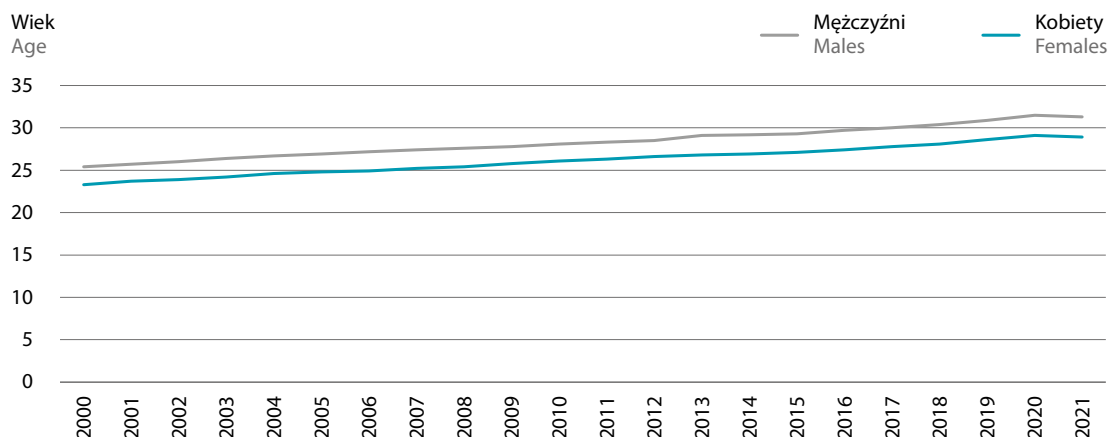
Wykres 9. Nowożeńcy według wieku w latach 2000 i 2021
 Chart 9. Bridegrooms and brides by age in 2000 and 2021

W 2000 r. najliczniejszą grupę wstępujących w związek małżeński stanowiły osoby w wieku 20–24 lata. Wśród nowożeńców 45,8% mężczyzn oraz 67,0% kobiet miało mniej niż 25 lat. W okresie 2000–2021 nastąpiło przesunięcie wieku najczęstszego zawierania małżeństw do grupy wieku 25–29 lat. W 2021 r. mężczyźni poniżej 25 lat stanowili jedynie 7,8%, a kobiety 19,6% nowożeńców. Udział mężczyzn zmieniających stan cywilny w wieku 25–29 lat wyniósł 33,5%, a kobiet – czterokrotnie. Wzrost udziału osób zawierających małżeństwa dotyczył także wszystkich pozostałych starszych grup wieku.

Zmienną określającą wiek osób zawierających związek małżeński w danym okresie jest mediana (wiek środkowy) nowożeńców. Jest to parametr wyznaczający granicę wieku, którą połowa nowożeńców już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

Wykres 10. Mediana wieku nowożeńców
Chart 10. Median age of bridegrooms and brides

Od 2000 r. mediana wieku nowożeńców, wynosząca wówczas 25,4 lata dla mężczyzn i 23,3 lata dla kobiet, systematycznie rosła. W 2021 r. była o prawie 6 lat większa dla mężczyzn i 5,6 lat większa dla kobiet. W ostatnich latach statystyczny nowożeniec był co roku o około 3–4 miesiące starszy.

Wśród nowo zawartych związków dominowały małżeństwa pierwsze – panien z kawalerami. W 2021 r. takie związki stanowiły 72,8% małżeństw w województwie (w Polsce 77,3%). Małżeństwa pierwsze częściej były zawierane na terenach wiejskich (75,8%) niż w miastach (70,8%). Coraz późniejsze wchodzenie w związki małżeńskie, dłuższe życie – szczególnie w przypadku kobiet, a także częstsze rozwody powodują zmiany w strukturze nowożeńców według poprzedniego stanu cywilnego. Niemniej, nadal zdecydowana większość nowożeńców to osoby, które pierwszy raz stają na ślubnym kobiercu.

Rozwody Divorces

Rozwód – rozwiązanie związku małżeńskiego przez odpowiedni sąd w formie przewidzianej prawem.

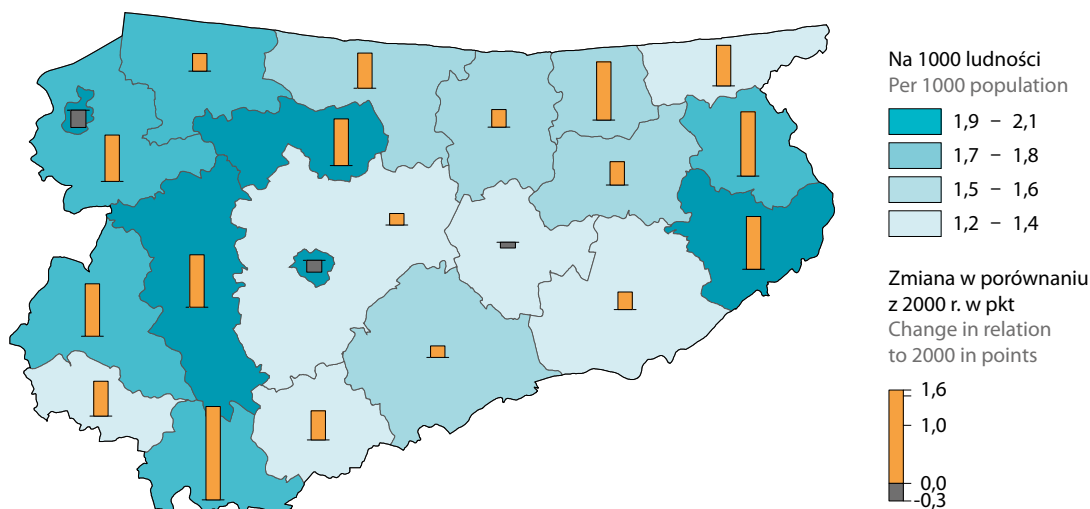
W latach 2000–2006 liczba rozwodów w województwie warmińsko-mazurskim systematycznie rosła, aby w latach 2007–2019 ustabilizować się na poziomie prawie 3 tys. rocznie. W 2020 r. odnotowano jednoroczny spadek, po którym nastąpił ponowny wzrost liczby rozwiązanych małżeństw. W 2021 r. sądy wydały orzeczenia o 2,4 tys. rozwodów. Było to o 26,1% rozwodów więcej niż w 2020 r. W miastach orzeczono 72,2% wszystkich rozwodów w województwie.

Współczynnik rozwodów – stosunek liczby rozwodów orzeczonych w danym okresie (zazwyczaj roku) do liczby ludności w połowie okresu lub średniej liczby ludności w tym okresie – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności).

Liczba rozwodów na 1000 ludności w warmińsko-mazurskim w 2021 r. wyniosła 1,7 (w kraju 1,6) i należała do jednej z wyższych wśród województw. Wyższe wartości zanotowano jedynie w zachodniopomorskim, kujawsko-pomorskim i dolnośląskim.

W przekroju powiatowym najwięcej rozwodów orzeczono w Olsztynie (362) i Elblągu (230). Przełożyło się to na najwyższy współczynnik rozwodów w tych miastach (2,1 oraz 2,0). Trzecim powiatem o wysokiej liczbie rozwodów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców był powiat lidzbarski (2,0). Pomimo wysokiej wartości współczynnika, Olsztyn i Elbląg były miastami, w których jego wartość zmalała w porównaniu z 2000 r. (taką samą sytuację zaobserwowano w powiecie mrągowskim). We wszystkich pozostałych powiatach wartość współczynnika wzrosła.

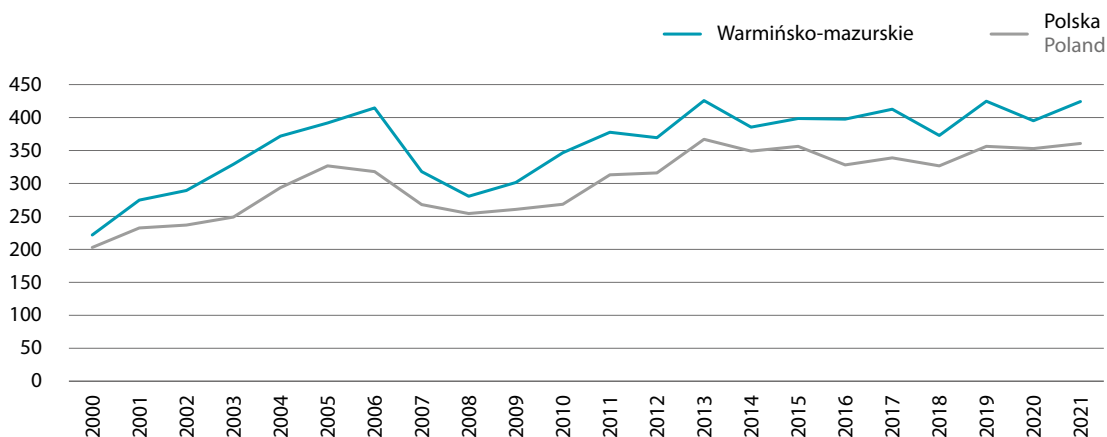
Mapa 11. Rozwody w 2021 r.
Map 11. Divorces in 2021

Częstość występowania rozwodów można analizować również za pomocą współczynnika wyznaczonego jako stosunek liczby rozwodów do liczby nowych małżeństw zawartych w tym samym okresie. Wartość współczynnika jest interpretowana jako prawdopodobieństwo rozpadu związku wskutek rozwodu.

W 2021 r. współczynnik rozwodów wyrażony liczbą rozwodów w przeliczeniu na 1000 nowo zawartych małżeństw wyniósł 424 (w kraju 361) i był o 29 wyższy niż w 2020 r. oraz prawie dwukrotnie wyższy niż w 2000 r. Więcej rozwodów na 1000 małżeństw orzeczono jedynie w zachodniopomorskim (453) i kujawsko-pomorskim (441). Najmniej związków na 1000 małżeństw uległo rozwiązaniu w małopolskim (265) oraz podkarpackim (275).

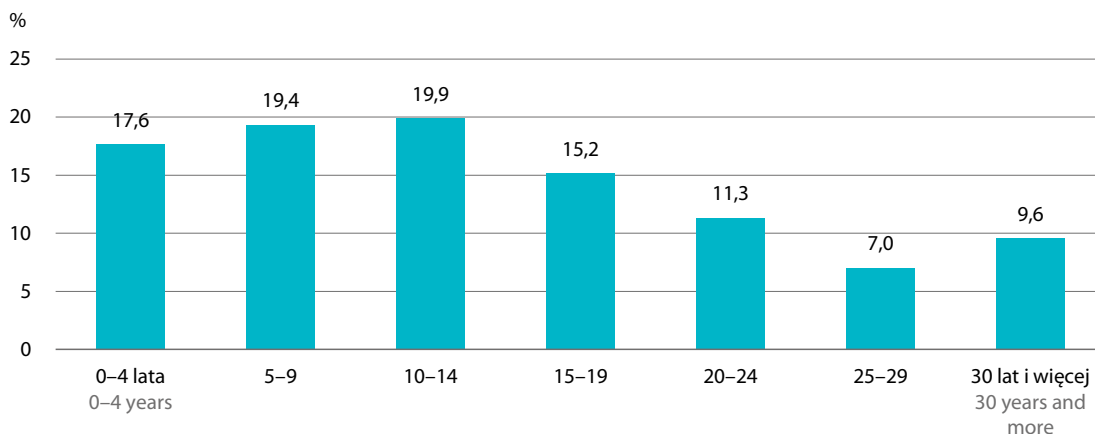
Wykres 11. Rozwody na 1000 zawartych małżeństw
Chart 11. Divorces per 1000 contracted marriages

W analizowanych latach 2000–2021 liczba rozwodów na 1000 nowych małżeństw była corocznie wyższa w województwie niż w kraju. Duże różnice występowały między wartościami współczynnika dla mieszkańców miast i wsi. W miastach na 1000 nowych związków małżeńskich orzeczono 509 rozwodów, natomiast na wsi – 296. Oznacza to, że w miastach co drugie, a na wsi co trzecie małżeństwo kończyło się rozwodem.

W ujęciu statystycznym okres trwania małżeństwa to czas od momentu jego zawarcia do momentu wniesienia powództwa o rozwód. Wśród rozwodzących się par najczęściej było małżeństw ze stażem o długości 10–14 lat oraz 5–9 lat. Rozwody tych związków stanowiły w 2021 r. prawie 40% wszystkich rozwiązanych małżeństw.

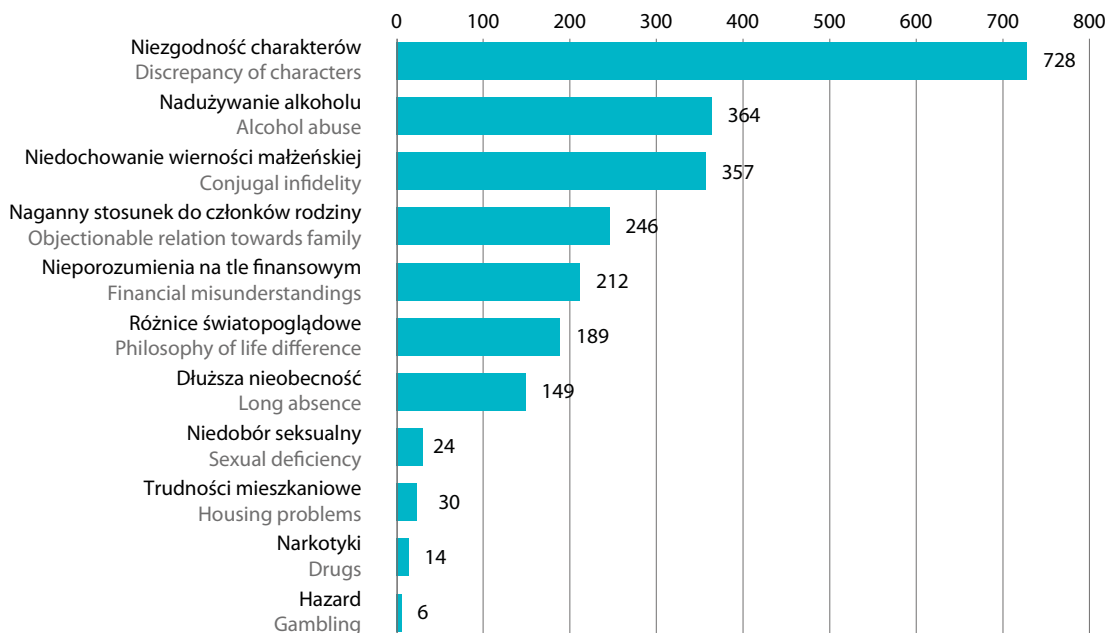
Wykres 12. Rozwody według okresu trwania małżeństwa w 2021 r.
Chart 12. Divorces by duration of marriage in 2021

W 2000 r. tylko 29,2% rozwodów było orzekanych z powództwa mężczyzn. W ciągu dwudziestu jeden lat struktura płci osób wnoszących pozew o rozwód nie zmieniła się znacząco. W 2021 r. powództwo o rozwód nadal częściej składały kobiety. Na 100 pozwów wniesionych do sądów, 67 było skierowanych przez żony.

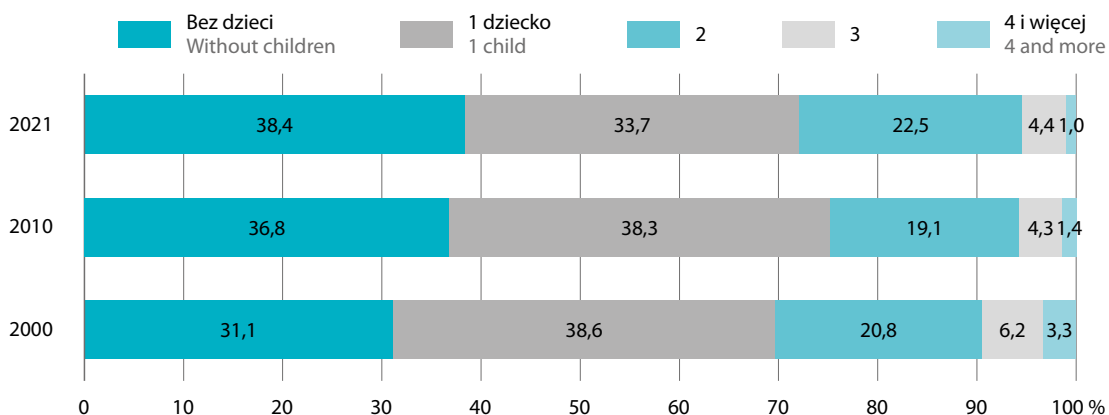
W trakcie procesów rozwodowych małżonkowie podają jeden lub kilka współistniejących powodów rozpadu małżeństwa. W 2021 r. najczęściej wskazywanymi przyczynami były: niezgodność charakterów, nadużywanie alkoholu i niedochowanie wierności małżeńskiej.

Wykres 13. Przyczyny rozwodów w 2021 r.
Chart 13. Causes of divorces in 2021

Konsekwencją społeczną rozwodów jest rozpad rodziny i większa grupa rodziców wychowujących samotnie dzieci. Liczba małoletnich dzieci pochodzących z rozwiedzionych w 2021 r. małżeństw wyniosła 2 286 i była o 30,7% większa w porównaniu z rokiem poprzednim. Było to spowodowane większą o 26,1% liczbą rozwodów. W latach 2000–2021 w zbiorowości rozwiedzionych par wzrastał udział małżeństw bezdzietnych, zmniejszał się natomiast udział par małżeńskich posiadających 3 i więcej dzieci. Wśród rozwiedzionych małżeństw 61,6% stanowiły pary posiadające przynajmniej jedno dziecko w wieku do 17 lat włącznie.

Wykres 14. Rozwody według liczby małoletnich dzieci
Chart 14. Divorces by number of underage children

W 2021 r. przeciętna liczba małoletnich dzieci przypadająca na 100 rozwiedzionych małżeństw posiadających potomstwo wyniosła 156. Wśród nich najliczniejszą grupę stanowiły dzieci w wieku 7–15 lat (59,1%). W przypadku rozwodzących się małżeństw z małoletnimi dziećmi sąd podejmuje decyzję o powierzeniu wykonywania władzy rodzicielskiej. W 2021 r. opiekę nad dziećmi sąd najczęściej powierzał obojgu rodzicom (72,5%) albo tylko matce (22,2%). Znacznie rzadziej opieka powierzana była tylko ojcu (3,4%), rodzinie zastępczej (1,0%), oddzielnie matce i ojcu w sytuacji więcej niż jednego dziecka (0,7%) czy placówce wychowawczej (0,1%).

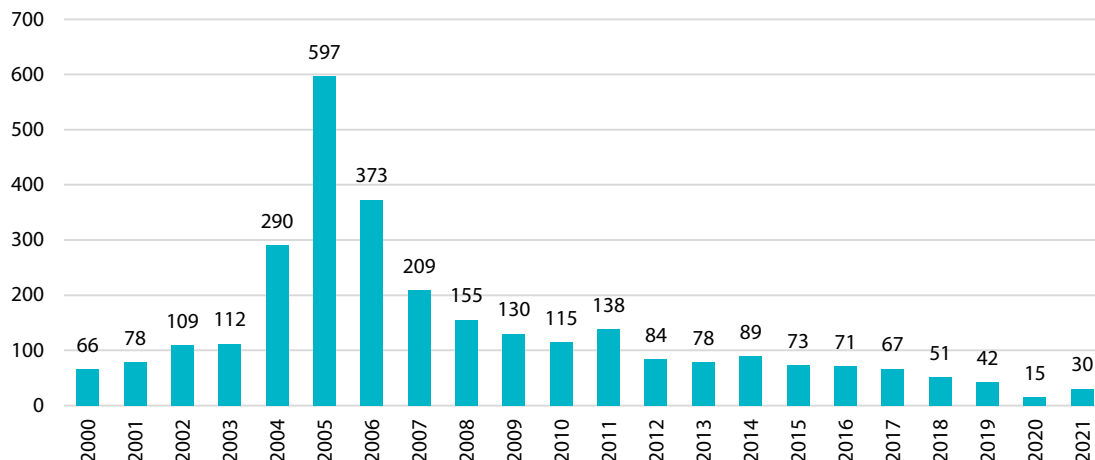
Separacje Separations

Separacja prawna – uchylenie wspólnoty małżeńskiej bez prawa wstępowania w nowy związek małżeński przez którąkolwiek ze stron.

Orzeczenia o separacji dokonuje odpowiedni sąd w formie przewidzianej prawem. W odróżnieniu od rozwodu, separacja nie rozwiązuje związku małżeńskiego. Po orzeczeniu separacji stan cywilny współmałżonków pozostaje bez zmian. Na zgodne żądanie małżonków sąd orzeka zniesienie separacji.

W początkowych latach analizowanego okresu liczba separacji szybko wzrastała, od 66 w 2000 r. do 597 w 2005 r. Wzrost ten był spowodowany m.in. zmianami prawnymi w zakresie świadczeń rodzinnych. Ustawa o świadczeniach rodzinnych z listopada 2003 r. wprowadziła świadczenia dla wszystkich rodzin niepełnych w miejsce rozwiązań zawartych w ustawie o funduszu alimentacyjnym, kierowanych tylko do części rodzin.

Wykres 15. Separacje orzeczone
Chart 15. Separations

Od 2006 r. nastąpił spadek liczby składanych wniosków o separację. Ich liczba ustabilizowała się na poziomie poniżej 100. W 2021 r. sądy orzekły 30 separacji. Tylko 3 były wniesione przez męża, 21 złożyły żony, natomiast 6 było efektem złożenia wspólnego wniosku przez męża i żonę. W miastach orzeciono 24, a na wsi 6 separacji.

Współczynnik separacji – stosunek liczby separacji w badanym okresie do liczby ludności w połowie tego okresu lub do średniego stanu ludności w tym okresie.

Współczynnik separacji przeliczony na 100 tys. mieszkańców warmińsko-mazurskiego wyniósł 2,2. Jego wartość była większa w miastach (3,2) niż na wsi (0,7). Na terenach miejskich natężenie separacji było drugim, po województwie świętokrzyskim (3,9), natomiast na terenach wiejskich było najniższe w kraju.

Co roku odnotowuje się też nieliczne przypadki zniesienia separacji, jednak większość pozostających w prawnej separacji małżeństw wnosi o rozwód. W 2021 r. w warmińsko-mazurskim sądy orzekły prawomocne zniesienie jedynie 2 separacji.

Małżeństwo istniejące – związek małżeński istniejący w określonym momencie (np. na koniec roku).

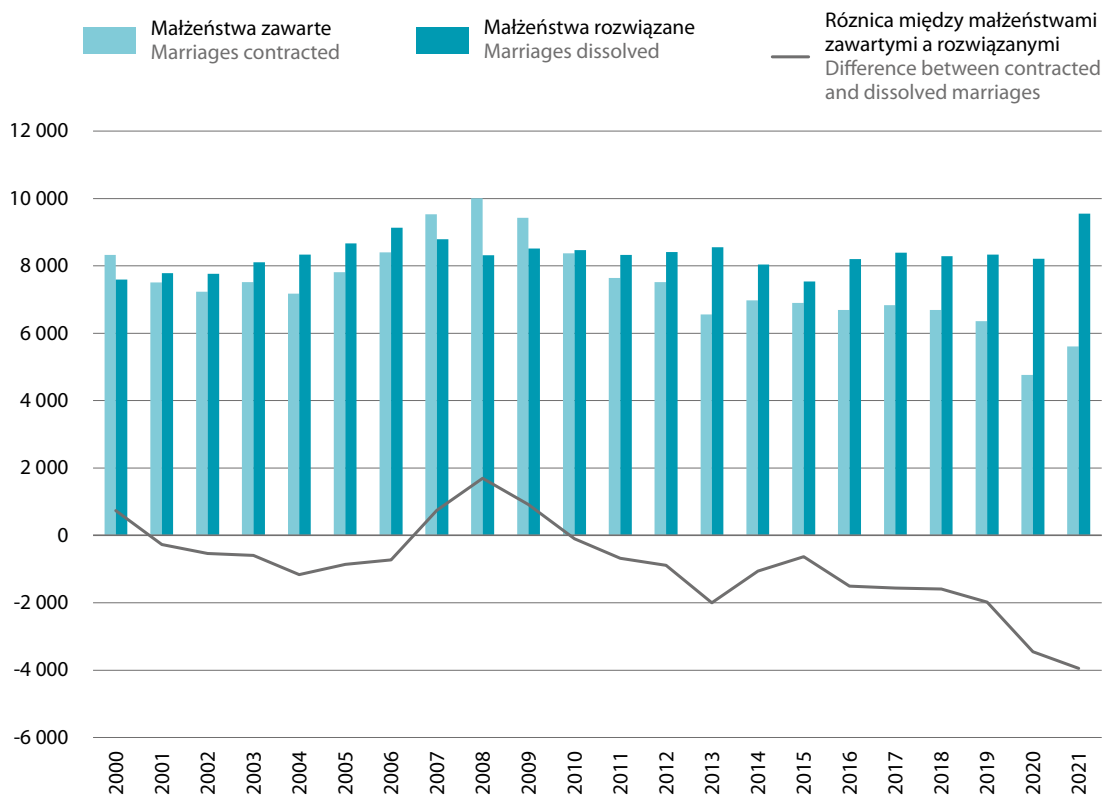
Informacje o małżeństwach istniejących są kategorią wynikową sporządzanego corocznie **bilansu małżeństw**. Uwzględnia on dane w zakresie:

- (+) nowo zawartych małżeństw,
- (-) małżeństw rozwiązanych poprzez orzeczenie rozwodu,
- (-) małżeństw, które uległy rozpadowi w wyniku śmierci jednego ze współmałżonków,
- (+/-) salda migracji wewnętrznych i zagranicznych osób o stanie cywilnym żonaty/zamężna.

Bazą wyjściową dla bilansu małżeństw są wyniki spisu powszechnego w zakresie danych o liczbie mężczyzn o stanie cywilnym żonaty, a w kolejnych latach po spisie – saldo bilansu małżeństw na koniec roku poprzedniego.

Coroczne porównanie liczby nowo zawartych małżeństw z liczbą małżeństw rozwiązanych wskazuje w ostatnich latach na ujemny bilans małżeństw w województwie warmińsko-mazurskim. Od 2010 r. liczba małżeństw rozwiązanych przewyższa liczbę nowo zawartych związków. Powoduje to systematyczne zmniejszanie liczby małżeństw istniejących. W 2021 r. w województwie było 299,5 tys. małżeństw. Po uwzględnieniu salda migracji zagranicznych i wewnętrznych osób pozostających w stanie małżeńskim było to o 4,4 tys. małżeństw mniej niż w 2020 r. W Polsce w tym samym czasie liczba małżeństw zmniejszyła się o 100,8 tys.

Wykres 16. Małżeństwa zawarte i rozwiązane
Chart 16. Marriages contracted and dissolved

Rozwiązanie małżeństwa może nastąpić poprzez rozwód, ale także przez śmierć męża lub żony. Na przestrzeni lat główną przyczyną przerwania małżeństwa była śmierć jednego ze współmałżonków. W 2021 r. stanowiła ona przyczynę $\frac{3}{4}$ rozwiązanych małżeństw, z czego 73,6% przypadków dotyczyło śmierci męża. Na każdy 1000 istniejących małżeństw rozwiązaniu uległy 32 związki – 24 w wyniku śmierci jednego ze współmałżonków i 8 w wyniku rozwodu.

Rozdział 3. Urodzenia i dzietność

Chapter 3. Births and fertility

Poziom urodzeń jest jednym z kluczowych czynników kształtujących liczbę ludności. Bieżąca liczba urodzeń jest uwarunkowana przede wszystkim liczbą kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat). Dodatkowym czynnikiem kształtującym jej wysokość są postawy i zachowania prokreacyjne ludności.

Tablica 3. Podstawowe dane o urodzeniach w 2021 r.
Table 3. Major data on births in 2021

Wyszczególnienie	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Specification
Urodzenia żywe	10 539	6 187	4 352	Live births
na 1000 ludności	7,6	7,6	7,7	per 1000 population
Kobiety w wieku rozrodczym (15–49 lat)	310 938	183 768	127 170	Females at reproductive age (15–49 years)
Współczynnik płodności kobiet	33,71	33,39	34,17	Female fertility rate
Współczynnik dzietności ogólnej	1,24	1,22	1,26	Total fertility rate

Urodzenie żywe – całkowite wydalenie lub wydobywanie z ustroju matki noworodka, niezależnie od czasu trwania ciąży, który po takim wydaleniu lub wydobywaniu oddycha bądź wykazuje jakiegokolwiek inne oznaki życia, takie jak czynność serca, tętnienie pępowiny lub wyraźne skurcze mięśni zależnych od woli, bez względu na to, czy sznur pępowiny został przecięty lub łożysko zostało oddzielone.

W 2021 r. w województwie warmińsko-mazurskim zarejestrowano 10,5 tys. urodzeń żywych. Było to o 32,5% mniej niż w 2000 r. (w kraju spadek o 12,4%) i o 13,0% mniej niż rok wcześniej (w kraju spadek o 6,7%). Zmniejszenie liczby urodzeń w porównaniu z 2020 r. odnotowano we wszystkich województwach, ale warmińsko-mazurskie było jedynym obszarem, na którym spadek ten był wyższy niż 10,0%. Najmniejszy spadek urodzeń dotyczył województwa podlaskiego (o 4,2%), pomorskiego (o 4,7%) i mazowieckiego (o 4,9%).

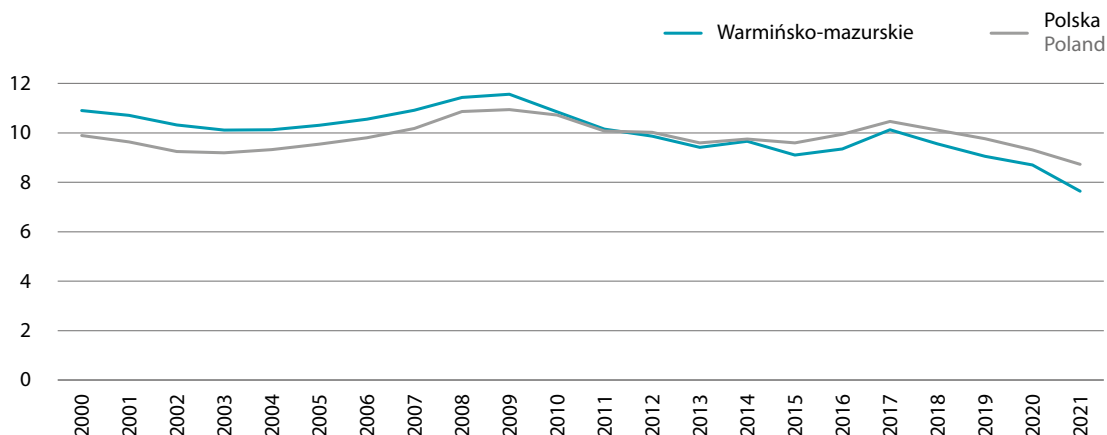
Podobnie jak w poprzednich latach, wśród noworodków ponad połowę stanowili chłopcy (51,4%). W kraju udział chłopców w liczbie urodzeń był zbliżony i wyniósł 51,3%. W wyniku utrzymującej się przewagi urodzeń żywych płci męskiej, w strukturze ludności według płci i wieku w młodszym rocznikach przeważają mężczyźni.

Warmińsko-mazurskie należało do grupy dwunastu województw, w których więcej dzieci urodziło się w miastach (58,7%) niż na wsi (41,3%). Przewagę urodzeń na terenach wiejskich odnotowano jedynie w podkarpackim, świętokrzyskim, lubelskim i małopolskim.

Współczynnik urodzeń żywych – stosunek liczby urodzeń żywych w danym okresie (najczęściej roku) do liczby ludności według stanu na środek okresu lub do średniej liczby ludności z tego okresu – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 ludności).

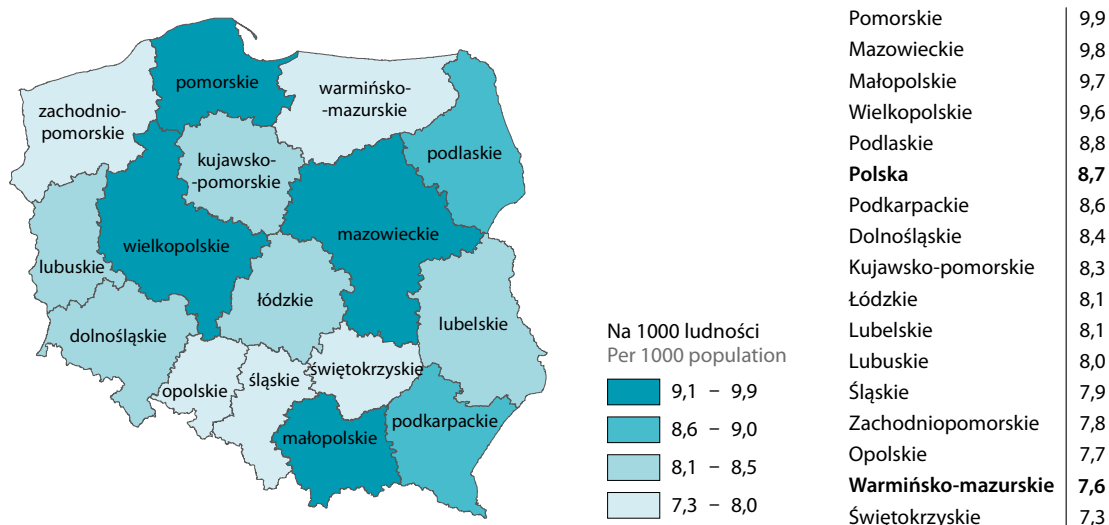
Podstawowym miernikiem natężenia urodzeń jest współczynnik urodzeń żywych. W latach 2000–2009 warmińsko-mazurskie należało do grupy trzech województw o największym natężeniu urodzeń. W 2002 r. liczba urodzeń żywych na 1000 ludności w warmińsko-mazurskim była najwyższa w kraju i wyniosła 10,3. Oznacza to, że na każdy 1000 mieszkańców rodziło się 10 dzieci. Od 2010 r. współczynnik urodzeń systematycznie obniżał się, a od 2012 r. kształtował się na poziomie niższym niż w kraju.

Wykres 17. Urodzenia żywe na 1000 ludności
Chart 17. Live births per 1000 population

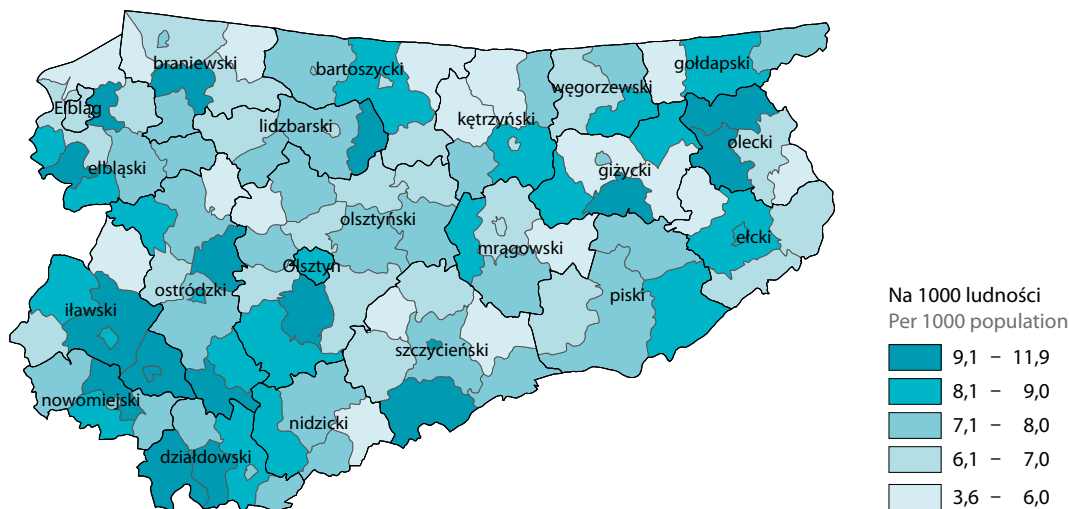
W porównaniu z 2020 r. współczynnik urodzeń żywych zmniejszył się we wszystkich województwach, przy czym w warmińsko-mazurskim obniżył się w największym stopniu, osiągając wartość 7,6 (w kraju 8,7). Województwo było drugim, po świętokrzyskim, regionem o najmniejszej liczbie urodzeń na 1000 ludności. Najwięcej dzieci na 1000 mieszkańców urodziło się w pomorskim, mazowieckim, małopolskim i wielkopolskim.

Mapa 12. Urodzenia żywe według województw w 2021 r.
Map 12. Live births by voivodships in 2021

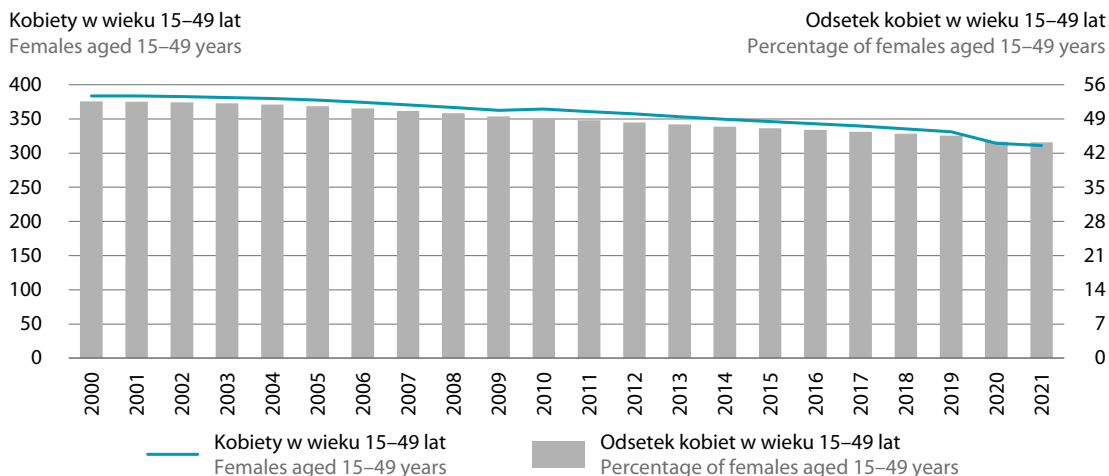
W 49 gminach warmińsko-mazurskiego współczynnik urodzeń był wyższy od wartości przeciętnej w województwie, ale jedynie w sześciu przekroczył wartość 10. Najwięcej dzieci w przeliczeniu na 1000 mieszkańców urodziło się w 2021 r. w gminie wiejskiej Świętajno w powiecie oleckim (11,9). W sześciu gminach wartość współczynnika nie przekroczyła wartości 5, a najmniejszą osiągnęła w gminie Banie Mazurskie (3,6).

Mapa 13. Urodzenia żywe według gmin w 2021 r.
Map 13. Live births by gminas in 2021

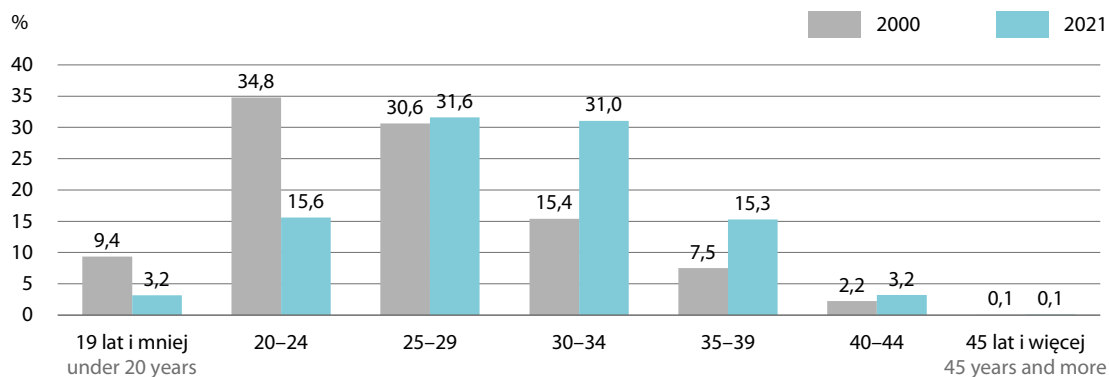
W latach 2000–2021 nastąpiły niekorzystne zmiany w liczbie kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat). Ubytek kobiet w tej grupie odnotowano we wszystkich województwach. W warmińsko-mazurskim populacja kobiet w wieku prokreacyjnym zmniejszyła się o 19,0% (w Polsce o 13,4%). Największy ubytek odnotowano w opolskim (o 25,4%) i śląskim (o 24,0%), natomiast najmniejszy w mazowieckim (o 1,1%) i małopolskim (o 2,9%). Równolegle do zmniejszenia liczby kobiet w wieku rozrodczym następował spadek ich udziału w całkowitej liczbie kobiet. W 2021 r. odsetek ten wyniósł 44,2% (w kraju 44,6%) i był o 8,4 p. proc. niższy w porównaniu z 2000 r. (w kraju o 6,6 p. proc.).

Wykres 18. Kobiety w wieku 15–49 lat
Chart 18. Females aged 15–49 years

Spadkowi liczby urodzeń oraz zmniejszeniu populacji kobiet w wieku rozrodczym towarzyszyły zmiany natężenia urodzeń w zależności od wieku rodzących kobiet. W 2000 r. najczęściej rodziły kobiety w wieku 20–24 lata (34,8%), a porody kobiet w wieku 30 lat i więcej stanowiły zaledwie ¼ wszystkich urodzeń. W 2021 r. najczęściej rodzącymi były kobiety w wieku 25–29 lat, a kobiety w wieku powyżej 29 lat stanowiły już prawie połowę wszystkich rodzących.

Wykres 19. Urodzenia żywe według wieku matki
Chart 19. Live births by age of mother

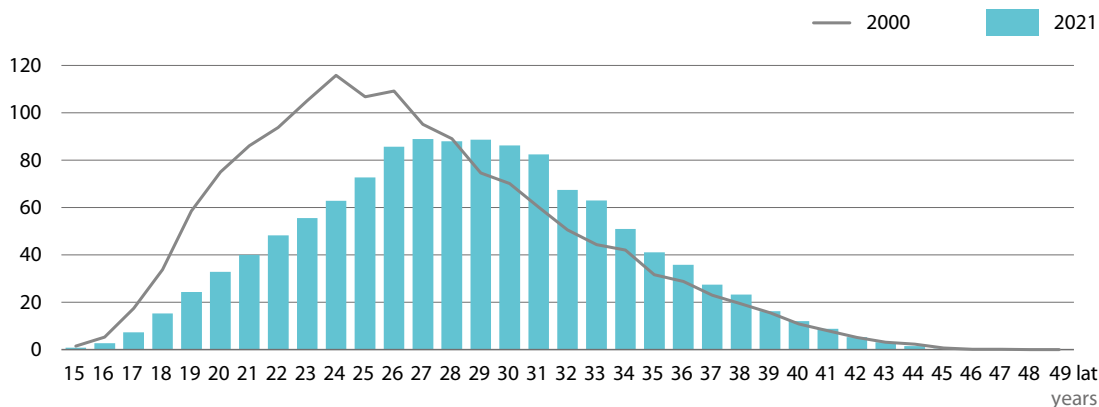

Współczynnik płodności – stosunek liczby urodzeń żywych w danym okresie do liczby kobiet będących w wieku rozrodczym (15–49 lat) – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 kobiet w wieku rozrodczym). Współczynnik wyraża średnią liczbę dzieci urodzonych w ciągu badanego okresu przypadającą na 1000 kobiet w wieku 15–49 lat.

Współczynnik płodności cząstkowy – stosunek liczby urodzeń żywych w danym okresie pochodzących z kobiet w danym wieku do ogólnej liczby kobiet w tym samym wieku. Współczynniki cząstkowe oblicza się dla pojedynczych roczników wieku rozrodczego kobiet (15–49 lat) lub dla 5-letnich grup. Urodzenia z kobiet w wieku poniżej 15 lat włącza się do wieku 15 lat, a urodzenia z kobiet w wieku 50 lat i więcej do wieku 49 lat.

Na przestrzeni ostatnich lat zmienił się wzorec płodności, czyli poziom natężenia urodzeń w zależności od wieku matki. Ogólny współczynnik płodności kobiet w 2021 r. w warmińsko-mazurskim wyniósł 33,71 i był o 6,8 niższy niż w 2000 r. Kobiety coraz później decydują się na urodzenie dziecka, o czym świadczy spadek współczynnika płodności kobiet w młodszych rocznikach wieku rozrodczego. W badanym okresie nastąpił spadek częstości urodzeń wśród kobiet w wieku do 28 lat, a wzrósł wśród kobiet w wieku 29 lat i więcej. Najwyższa płodność kobiet przesunęła się z wieku 24 lata do wieku 29 lat.

Wykres 20. Współczynnik płodności kobiet
Chart 20. Female fertility rate

W badanym okresie nastąpiło zmniejszenie dysproporcji w poziomie współczynnika płodności kobiet między wsią a miastem. W 2000 r. współczynnik płodności kobiet zamieszkałych na wsi (52,0) był wyższy niż w miastach (33,7), natomiast w 2021 r. płodność kobiet mieszkających zarówno na wsi, jak i w miastach, kształtowała się na podobnym poziomie.

W 2021 r. największą wartość współczynnika płodności (powyżej 40,0) odnotowano wśród kobiet mieszkających w pomorskim i mazowieckim. Warmińsko-mazurskie było drugim, po świętokrzyskim, województwem o najniższej liczbie urodzeń żywych przypadających na 1000 kobiet w wieku rozrodczym. W większości województw najwyższą płodnością charakteryzowały się kobiety w grupie wieku 25–29 lat, jedynie w dolnośląskim i mazowieckim największa wartość współczynnika płodności dotyczyła kobiet w wieku 30–34 lata.

W warmińsko-mazurskim najwyższą płodnością wyróżniały się mieszkanki powiatu iławskiego, działdowskiego i nowomiejskiego, zaś najniższą – mrągowskiego i Elbląga. W Olsztynie najwyższą płodnością charakteryzowały się kobiety w wieku 30–34 lata, w pozostałych powiatach najwięcej urodzeń żywych na 1000 kobiet odnotowano w grupie wieku 25–29 lat.

Mapa 14. Współczynnik płodności kobiet według powiatów w 2021 r.
Map 14. Female fertility rate by powiats in 2021

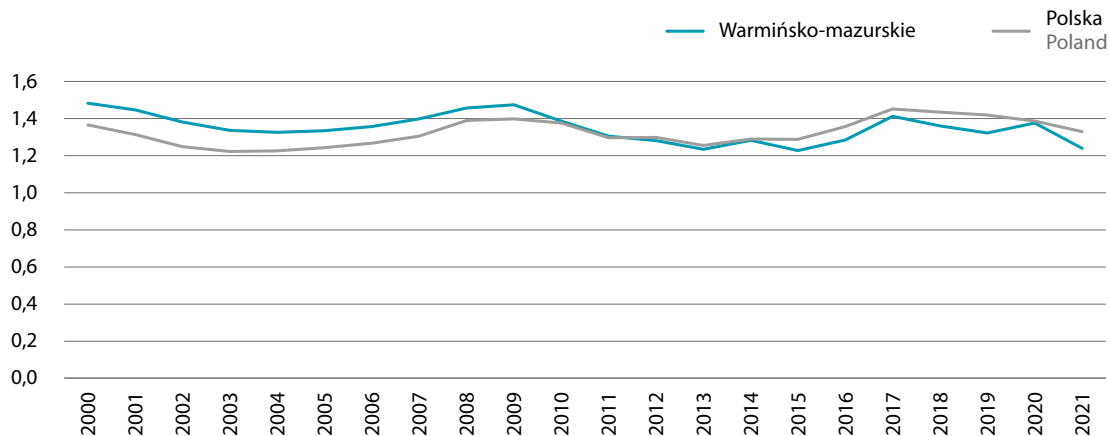

Współczynnik dzietności oznacza liczbę dzieci, które urodziłaby przeciętna kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłaby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie.

Poziom współczynnika dzietności pozwala ocenić stopień zastępowalności pokoleń. Aby zapewnić stabilny rozwój demograficzny współczynnik powinien kształtować się na poziomie 2,10–2,15. Oznacza to, że na 100 kobiet w wieku 15–49 lat powinno przypadać 210–215 urodzonych dzieci. Analiza poziomu dzietności, odnotowanej zarówno w województwie, jak i w całym kraju, wskazuje, że rejestrowana liczba urodzeń jest od wielu lat zbyt mała, aby zagwarantować zastępowalność pokoleń.

W latach 2000–2011 dzietność kobiet zamieszkałych w województwie była wyższa, natomiast od 2012 r. niższa od przeciętnej w kraju. Średnia liczba dzieci urodzonych przez 100 kobiet w ciągu całego okresu rozrodczego obniżyła się ze 148 w 2000 r. do 124 w 2021 r. (w kraju ze 136 do 133). W 2021 r. w sześciu województwach zanotowano dzietność wyższą od przeciętnej w kraju, najwyższa dotyczyła kobiet w pomorskim i wielkopolskim (1,43). Warmińsko-mazurskie było trzecim, po opolskim i świętokrzyskim, województwem o najniższej wartości współczynnika.

Wykres 21. Współczynnik dzietności ogólnej
Chart 21. Total fertility rate

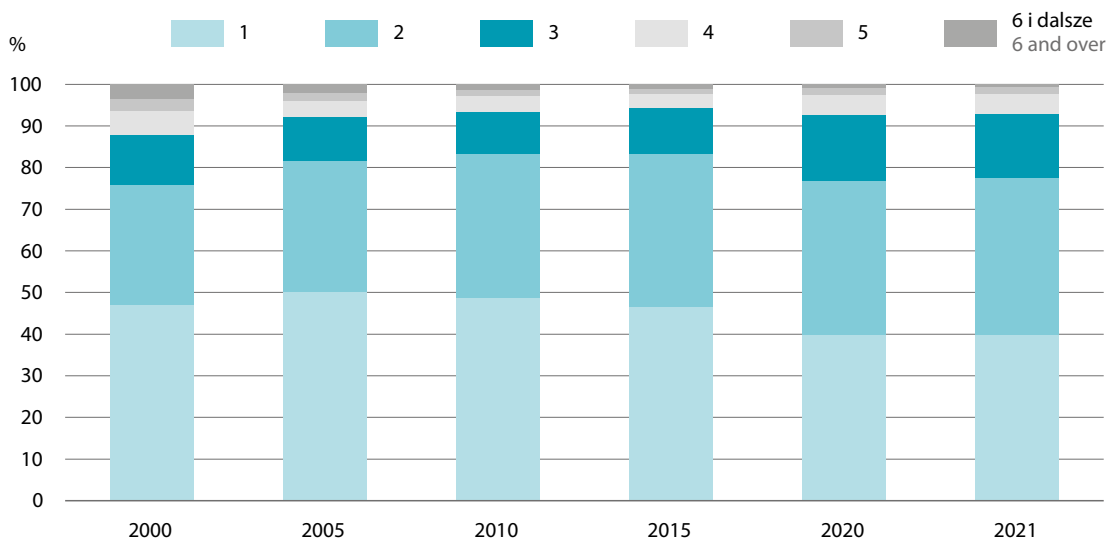
W warmińsko-mazurskim najwyższy poziom dzietności charakteryzował kobiety w powiecie iławskim, w którym na 100 kobiet w wieku 15–49 lat rodziło się 141 dzieci. Najmniej porodów na 100 kobiet w wieku rozrodczym odnotowano w powiecie mrągowskim (107). Poziom współczynnika na wsi był nieznacznie wyższy niż w miastach.

Mapa 15. Współczynnik dzietności ogólnej według powiatów w 2021 r.
Map 15. Total fertility rate by poviats in 2021

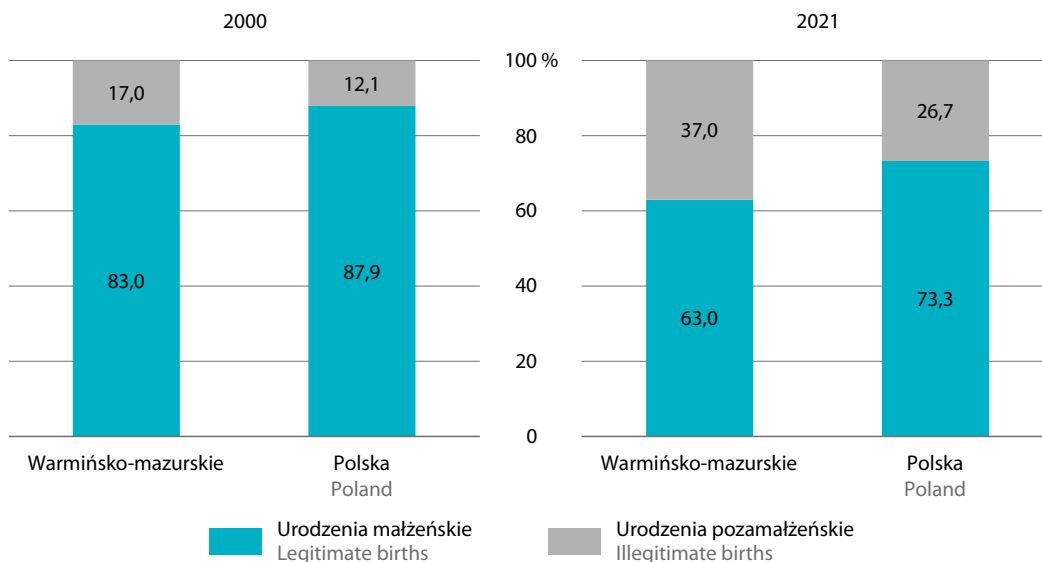
W 2021 r., podobnie jak w latach poprzednich, największy udział w urodzeniach żywych miały urodzenia pierwszej i drugiej kolejności. Stanowiły one ponad ¾ wszystkich urodzeń w województwie. W warmińsko-mazurskim zauważalny jest jednak spadek udziału urodzeń pierwszych na korzyść urodzeń drugiej i trzeciej kolejności. Oznacza to, że ubywa kobiet decydujących się na pierwsze dziecko, natomiast wśród rodzących rośnie odsetek kobiet, które zdecydowały się na więcej niż jedno dziecko.

Wykres 22. Urodzenia żywe według kolejności urodzenia dziecka
Chart 22. Live births by birth order

Większość urodzeń w województwie i w kraju jest rejestrowana jako urodzenia małżeńskie, jednak od wielu lat obserwuje się ich systematyczny spadek na rzecz urodzeń pozamałżeńskich. W latach 2000–2021 udział urodzeń pozamałżeńskich w liczbie urodzeń żywych w województwie wzrósł ponad dwukrotnie – z 17,0% do 37,0%. Warmińsko-mazurskie na tle kraju i pozostałych województw wyróżniało się wysokim odsetkiem urodzeń pozamałżeńskich. Wyższą wartość odnotowano tylko w zachodniopomorskim (43,1%) i lubuskim (42,6%). Najniższym udziałem urodzeń pozamałżeńskich w Polsce cechowało się podkarpackie (14,6%) i małopolskie (14,7%). W większości województw wskaźnik ten był wyższy dla miast niż dla obszarów wiejskich. Jedynie zachodniopomorskie charakteryzowało się wyższym udziałem urodzeń pozamałżeńskich na wsi.

Wykres 23. Urodzenia małżeńskie i pozamałżeńskie
Chart 23. Legitimate and illegitimate births

Rozdział 4. Umieralność i trwanie życia

Chapter 4. Mortality and life expectancy

Zgony są elementem ruchu naturalnego, który obok urodzeń w sposób bezpośredni wpływa na wielkość przyrostu naturalnego. Podwyższenie poziomu umieralności, obserwowane w ostatnich latach, wynika ze zmian w liczbie i strukturze ludności według wieku, jest następstwem wzrostu odsetka osób starszych w społeczeństwie. Liczba mieszkańców w wieku 65 lat i więcej zwiększyła się w latach 2000–2021 ze 150,6 tys. do 248,8 tys. osób (o 65,1%). Udział tej grupy ludności w całej populacji województwa wzrósł z 10,6% w 2000 r. do 18,1% w 2021 r. (w Polsce z 12,4% do 18,9%). W ostatnich dwóch analizowanych latach wzrost umieralności był spotęgowany kolejnymi falami pandemii wywołanej wirusem Sars-CoV-2.

Poziom umieralności wpływa na wartość parametru, jakim jest przeciętne dalsze trwanie życia. Jego analiza umożliwia śledzenie zmian, jakie zachodzą w ogólnym stanie zdrowia ludności. Pomaga oszacować długość życia bez chorób lub niepełnosprawności, jak również badać procesy starzenia się ludności.

Tablica 4. Podstawowe dane o zgonach i trwaniu życia w 2021 r.
Table 4. Major data on deaths and life expectancy in 2021

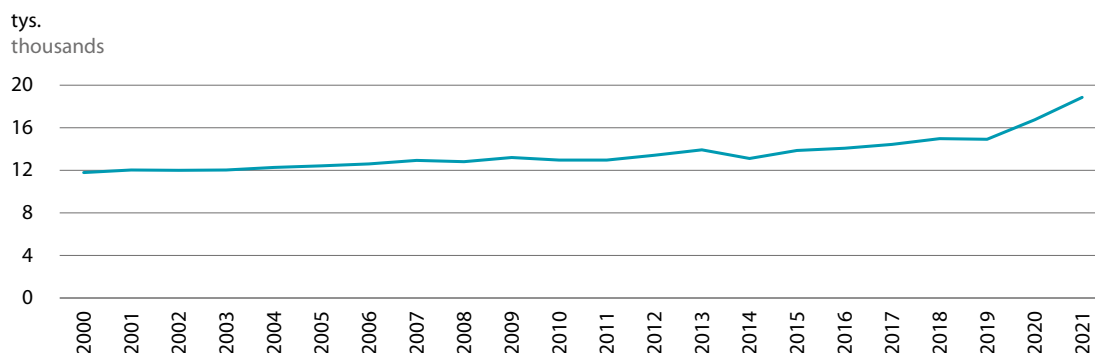
Wyszczególnienie	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Specification
Zgony	18 839	11 428	7 411	Deaths
na 1000 ludności	13,7	14,0	13,2	per 1000 population
w tym niemowląt	51	29	22	of which infants
na 1000 urodzeń żywych	4,8	4,7	5,1	per 1000 live births
Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia w momencie urodzenia				Average number of years of life expectancy at the moment of birth
mężczyźni	70,8	71,3	70,0	males
kobiety	79,4	79,7	78,8	females

Umieralność Mortality

Zgon – trwałe, czyli nieodwracalne ustanie czynności narządów niezbędnych do życia (niezależnie od okresu po urodzeniu żywym), w konsekwencji czego następuje ustanie czynności życiowych całego ustroju.

W województwie warmińsko-mazurskim w okresie 2000–2021 niemal co roku wzrastała liczba zgonów. Do 2019 r. coroczne przyrosty liczby zmarłych nie przekroczyły 0,8 tys. osób. Gwałtowny wzrost liczby zgonów nastąpił w 2020 r. i był kontynuowany również w 2021 r. Bezpośrednią przyczyną wzrostu umieralności był wpływ pandemii Covid-19, spowodowanej rozprzestrzenieniem się choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2.

Wykres 24. Zgony
Chart 24. Deaths

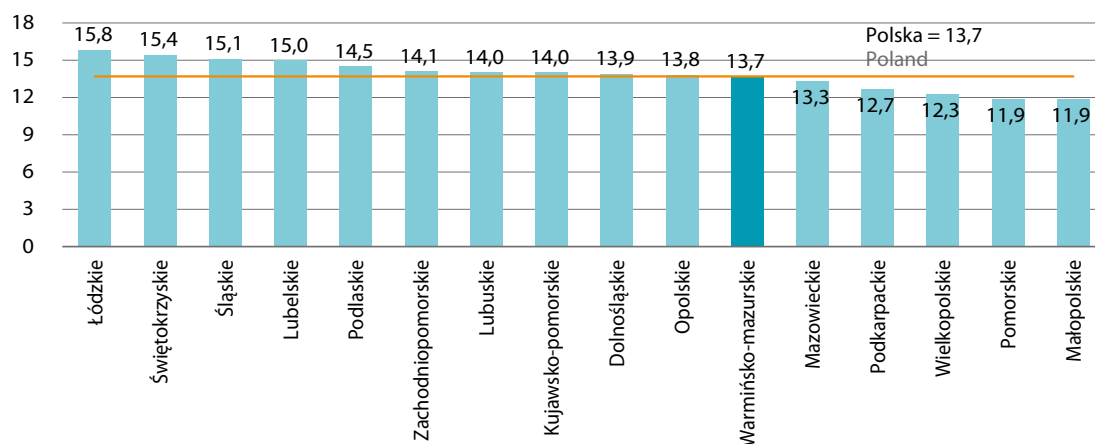
W 2021 r. w warmińsko-mazurskim zmarło 18,8 tys. osób. Było to o 12,4% więcej niż w roku poprzednim oraz aż o 60,0% więcej niż w 2000 r. Zwiększenie liczby zgonów odnotowano we wszystkich województwach. Warmińsko-mazurskie było drugim, po podlaskim, województwem o największym wzroście liczby zmarłych w porównaniu z 2020 r. i pierwszym pod względem przyrostu w odniesieniu do 2000 r. W kraju przyrost zgonów wyniósł 8,8% w porównaniu z 2020 r. i 41,2% w stosunku do 2000 r.

W 2021 r. w miastach województwa warmińsko-mazurskiego zmarło 11,4 tys. osób, o 11,7% więcej niż rok wcześniej. Było to 60,7% ogólnej liczby zgonów w województwie. Na obszarach wiejskich przyrost liczby zgonów wyniósł 13,7%.

Współczynnik zgonów – stosunek liczby zgonów w danym okresie (najczęściej roku) do liczby ludności według stanu na środek okresu lub do średniej liczby ludności z tego okresu – wyrażony w % (tj. na 1000 ludności). Współczynnik zgonów jest podstawową miarą umieralności.

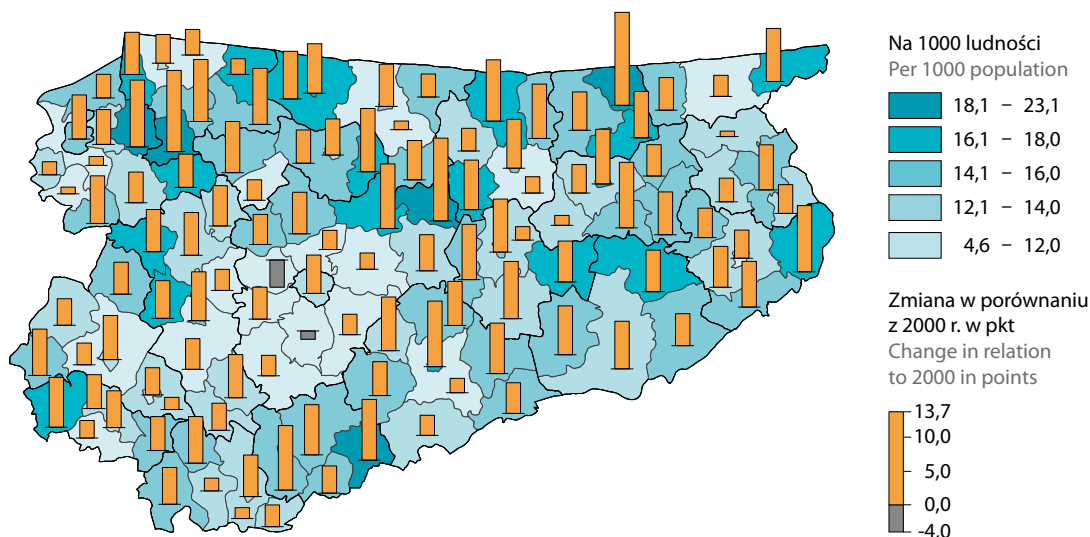
Liczba zgonów w województwie warmińsko-mazurskim w przeliczeniu na 1000 ludności zwiększyła się z 12,1 w 2020 r. do 13,7 w 2021 r. Dla mieszkańców miast była nieznacznie wyższa (14,0) niż na wsi (13,2). Współczynnik zgonów dla warmińsko-mazurskiego kształtował się na podobnym poziomie jak w kraju. Niższą umieralność odnotowano w województwach, które charakteryzowały się również niskim udziałem osób w wieku 65 lat i więcej: małopolskim, pomorskim, wielkopolskim, podkarpackim i mazowieckim.

Wykres 25. Zgony na 1000 ludności w 2021 r.
Chart 25. Deaths per 1000 population in 2021

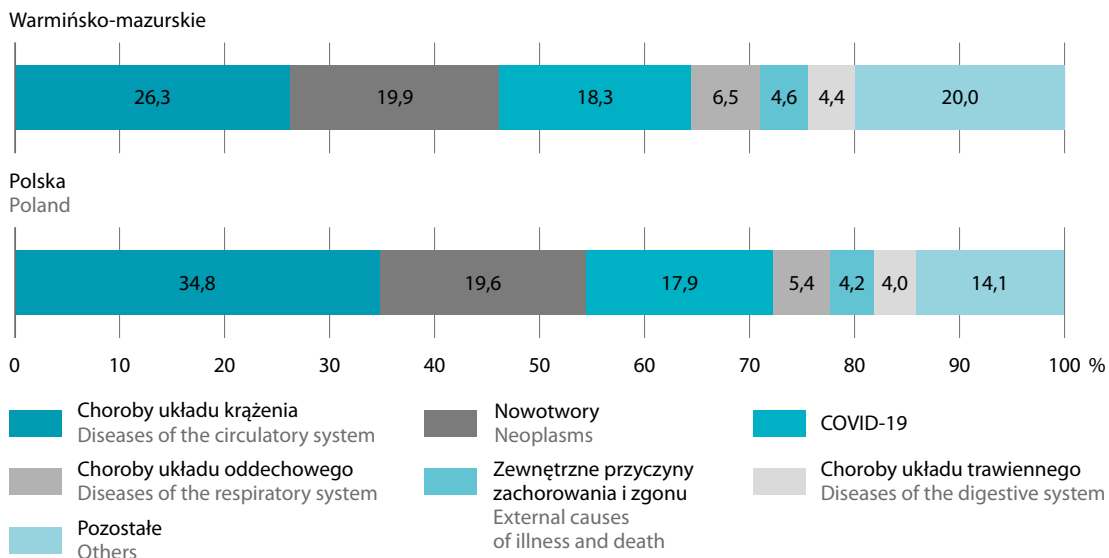
Współczynnik zgonów charakteryzował się większym zróżnicowaniem na poziomie gminnym niż wojewódzkim. W warmińsko-mazurskim do grupy gmin o współczynniku poniżej 10 zgonów na 1000 ludności należały gminy otaczające Olsztyn: Stawiguda, Jonkowo, Dywity, Purda, a także gmina wiejska Szczytno. Najwyższy współczynnik, przekraczający 20 zgonów na 1000 ludności, odnotowano wśród mieszkańców gmin Kolno, Wilczęta i Budry. W porównaniu z 2000 r. jedynie w gminach Jonkowo i Stawiguda współczynnik zgonów zmniejszył się. W pozostałych nastąpił wzrost.

Mapa 16. Zgony w 2021 r.
Map 16. Deaths in 2021

Niezmienne od wielu lat głównymi przyczynami zgonów w województwie warmińsko-mazurskim, podobnie jak i w kraju, są choroby układu krążenia oraz choroby nowotworowe. W 2021 r. stanowiły one przyczynę 46,2% wszystkich zgonów (54,4% w Polsce). Od 2020 r. wśród przyczyn zgonów uwzględnia się również COVID-19, który w 2021 r. stał się trzecią najczęstszą chorobą prowadzącą do śmierci.

Wykres 26. Zgony według przyczyn w 2021 r.
Chart 26. Deaths by causes in 2021

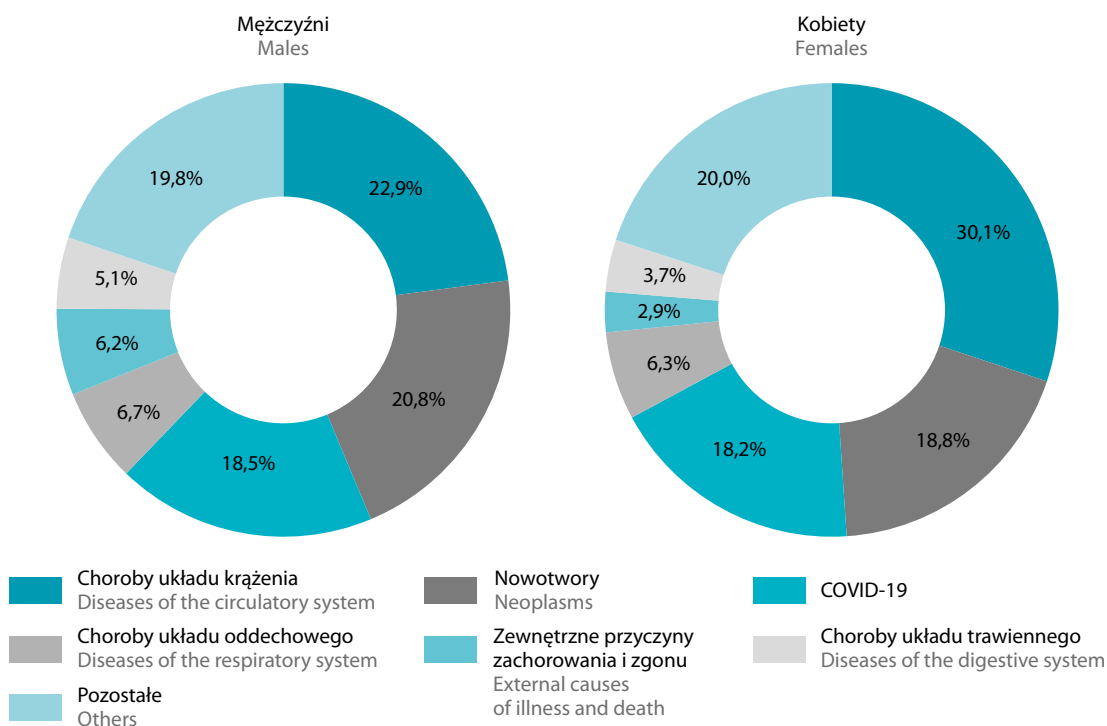
W 2021 r. w warmińsko-mazurskim z powodu chorób układu krążenia zmarło 5,0 tys. osób. W przekroju terytorialnym natężenie umieralności spowodowane chorobami układu krążenia było zróżnicowane i w przeliczeniu na 10 tys. ludności kształtowało się od 34 zgonów w wielkopolskim do 63 zgonów w lubelskim. Warmińsko-mazurskie zajmowało drugą lokatę pod względem najniższej wartości tego wskaźnika (36). W Polsce wyniósł on 48.

Nowotwory były przyczyną 3,7 tys. zgonów w warmińsko-mazurskim. Współczynnik zgonów na nowotwory dla województwa warmińsko-mazurskiego wyniósł 27 i kształtował się na poziomie zbliżonym do wartości przeciętnej w kraju. Najwyższą umieralność na nowotwory odnotowano w województwie śląskim – 30 zgonów na 10 tys. ludności, najniższą w podkarpackim – 23.

COVID-19 był bezpośrednią przyczyną 18,3% zgonów w województwie. W 2021 r. wskutek zakażenia wirusem Sars-CoV-2 zmarło 3,5 tys. osób. W porównaniu ze stanem sprzed roku udział zgonów z tej przyczyny zwiększył się dwukrotnie. Na 10 tys. ludności przypadało 25 zgonów spowodowanych wirusem Sars-Cov-2, uplasowało to warmińsko-mazurskie na 9 pozycji wśród województw. Najniższy współczynnik zgonów z powodu COVID-19 odnotowano w małopolskim i pomorskim (20 zgonów), a najwyższy w podlaskim i lubelskim (29 zgonów).

W 2021 r. w zbiorowości zarówno mężczyzn, jak i kobiet najczęstszą przyczyną zgonów były choroby układu krążenia. Umarli na nie co czwarty mężczyzna i co trzecia kobieta. Nowotwory częściej powodowały zgon u mężczyzn, natomiast choroba zakaźna COVID-19 kończyła się zgonem z podobną częstotliwością u obu płci.

Wykres 27. Zgony według przyczyn i płci w 2021 r.
Chart 27. Deaths by causes and sex in 2021

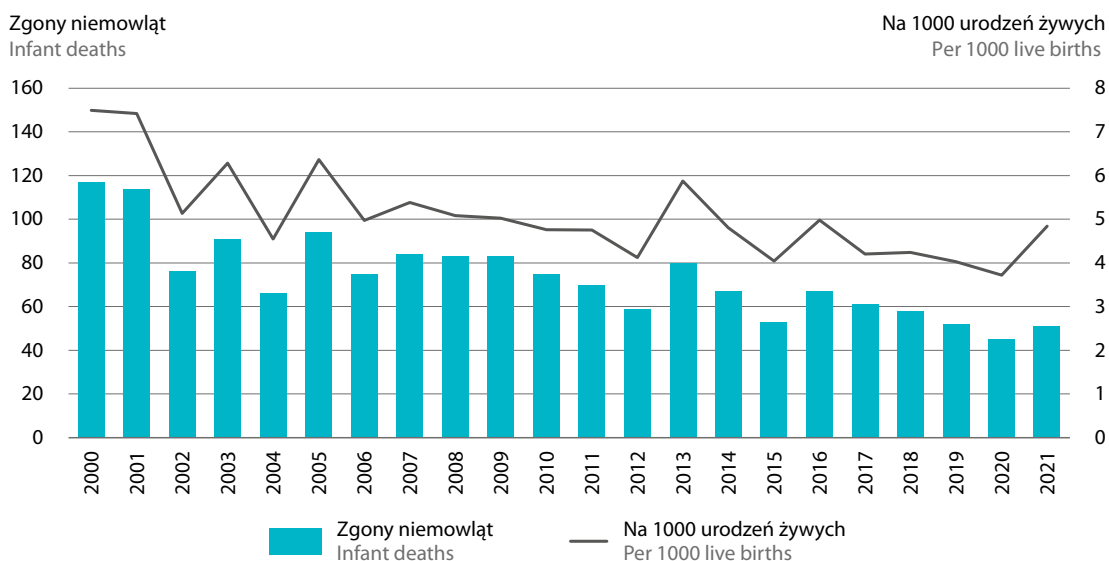
Zgon niemowlęcia – zgon dziecka w wieku poniżej 1 roku.

Zgon noworodka – zgon dziecka w wieku poniżej czterech tygodni (0–27 dni). Przez wiek 0 dni określa się wiek żywo urodzonego noworodka, który nie przeżył 24 godzin.

Współczynnik zgonów niemowląt – stosunek liczby zgonów niemowląt w danym okresie do liczby urodzeń żywych w tym okresie – wyrażony w ‰ (tj. na 1000 urodzeń żywych).

Od wielu lat obserwuje się zmniejszenie umieralności niemowląt. W 2021 r. w województwie warmińsko-mazurskim zarejestrowano 51 zgonów dzieci w wieku poniżej 1 roku. Było to o ponad połowę mniej niż w 2000 r. Współczynnik zgonów niemowląt wyniósł 4,8 (w Polsce 3,9) i był o 2,7 mniejszy niż dwadzieścia jeden lat wcześniej. Pomimo obserwowanego spadku umieralności niemowląt, warmińsko-mazurskie było drugim, po kujawsko-pomorskim, województwem o najwyższej wartości współczynnika zgonów niemowląt.

Wykres 28. Zgony niemowląt
Chart 28. Infant deaths

W 2021 r. w warmińsko-mazurskim liczba zgonów niemowląt na wsi była niższa (22) niż w miastach (29), jednak współczynnik zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych był wyższy na wsi (5,1) niż w miastach (4,7). W okresie niemowlęcym zmarło 26 chłopców i 25 dziewczynek. Ponad 80% zgonów niemowląt zarejestrowano przed ukończeniem przez nie pierwszego miesiąca, w tym ponad połowa w okresie pierwszego tygodnia życia. Przyczyną prawie 60% zgonów niemowląt były stany rozpoczynające się w okresie okołoporodowym, natomiast 1/3 zgonów spowodowały wady rozwojowe wrodzone.

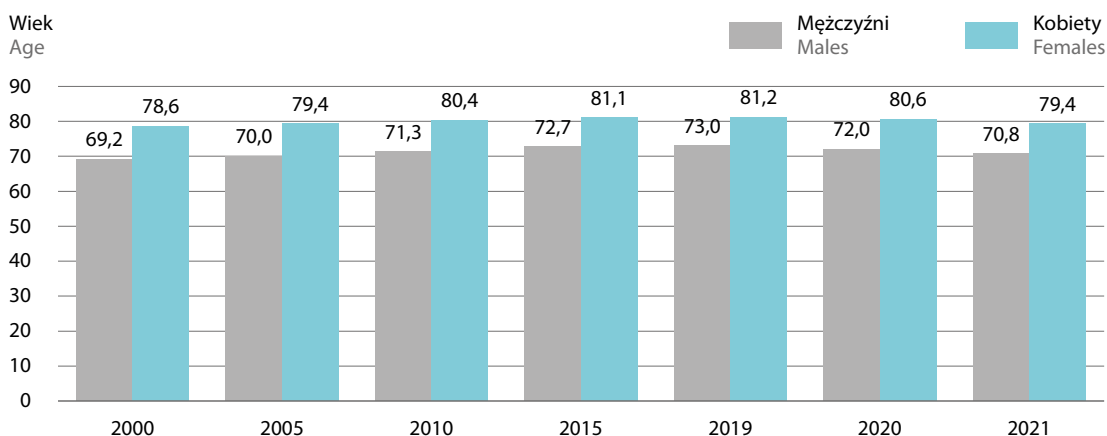
Trwanie życia

Life expectancy

Przeciętne dalsze trwanie życia – wyraża średnią liczbę lat, jaką ma jeszcze do przeżycia osoba w wieku x lat, przy założeniu umieralności z okresu, dla którego opracowano tablice trwania życia.

W ostatnich dekadach przeciętne trwanie życia, zarówno mężczyzn, jak i kobiet, systematycznie wydłużało się we wszystkich województwach. W warmińsko-mazurskim w latach 2000–2019 przeciętne trwanie życia mężczyzn wzrosło o 3,8 lat, a kobiet o 2,6 lat (w Polsce 4,4 lat dla mężczyzn oraz 3,8 lat dla kobiet). W 2020 oraz 2021 r. na skutek epidemii COVID-19 i związanej z nią zwiększonej liczby zgonów, oczekiwana długość trwania życia w porównaniu z 2019 r. uległa skróceniu dla obu płci, osiągając wartość 70,8 lat dla mężczyzn i 79,4 lat dla kobiet. W 2021 r. najdłuższym przeciętnym trwaniem życia charakteryzowali się mężczyźni i kobiety w małopolskim, najkrótszym – mężczyźni w lubuskim, a kobiety w śląskim i kujawsko-pomorskim.

Wykres 29. Przeciętne trwanie życia
Chart 29. Life expectancy

Dysproporcja między przeciętnym trwaniem życia kobiet i mężczyzn, wynikająca z wyższej umieralności mężczyzn, zmniejszyła się w latach 2000–2021 z 9,4 lat do 8,6 lat (w Polsce z 8,3 lat do 7,9 lat). Największą różnicą w wartości przeciętnego trwania życia na korzyść kobiet w 2021 r. charakteryzowali się mieszkańcy województwa podlaskiego (9,0 lat), najmniejszą – pomorskiego (7,4 lat).

Mężczyźni mieszkający w miastach żyją dłużej niż zamieszkali na wsi. W 2021 r. ich przeciętne trwanie życia wyniosło 71,3 lata, a na wsi 70,0 lat. Przeciętne trwanie życia kobiet w miastach również było dłuższe i wyniosło 79,7 lata, na wsi – 78,8 lata.

W analizie przeciętnego trwania życia ważne jest uwzględnienie oczekiwanego trwania życia w zdrowiu. Dla dziewczynek urodzonych w województwie warmińsko-mazurskim w 2021 r. oczekiwane lata przeżyte w zdrowiu to 62,9, czyli 79,2% długości życia. Pomimo, że dla mężczyzn przewiduje się krótsze trwanie życia niż dla kobiet, to jednak większą jego część przeżyją oni w zdrowiu (83,3% długości życia czyli 59,0 lat).

W 2021 r. najdłuższym życiem bez niepełnosprawności charakteryzowały się osoby mieszkające w województwie wielkopolskim, gdzie dla chłopców w momencie urodzenia wartość tę oszacowano na 61,1 lat, zaś dla dziewczynek 64,8 lat. Oczekiwana część życia przeżyta w zdrowiu, zarówno dla mężczyzn i kobiet, była największa dla mieszkańców województw zachodniej Polski: lubuskiego, zachodniopomorskiego i wielkopolskiego.

Rozdział 5. Ruch wędrowski ludności

Chapter 5. Migration of population

Ważnym czynnikiem decydującym o liczbie ludności, a także jej rozmieszczeniu terytorialnym są migracje. Oprócz przyrostu naturalnego stanowią jeden z dwóch składników bilansu ludności. Województwo warmińsko-mazurskie jest obszarem odpływowym. Malejąca liczba mieszkańców województwa to skutek nie tylko ubytku naturalnego ludności, ale również efekt przewagi liczby osób, które wymeldowały się z pobytu stałego do innych województw w kraju lub za granicę nad liczbą osób nowo zameldowanych z innych województw lub z zagranicy.

Tablica 5. Podstawowe dane o migracjach na pobyt stały w 2021 r.
Table 5. Major data on migration for permanent residence in 2021

Wyszczególnienie	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Specification
Migracje wewnętrzne				Internal migration
Napływ	16 007	7 807	8 200	Inflow
Odływ	18 398	9 938	8 460	Outflow
Saldo	-2 391	-2 131	-260	Net
na 1000 ludności	-1,7	-2,6	-0,5	per 1000 population
Migracje zagraniczne				International migration
Imigracja	462	281	181	Immigration
Emigracja	634	435	199	Emigration
Saldo	-172	-154	-18	Net
na 1000 ludności	-0,1	-0,2	-0,03	per 1000 population
Saldo migracji stałej	-2 563	-2 285	-278	Net migration for permanent residence
na 1000 ludności	-1,9	-2,8	-0,5	per 1000 population

Migracje wewnętrzne

Internal migration

Migracje wewnętrzne – zmiany miejsca stałego (lub czasowego) pobytu, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy, w celu osiedlenia się na stałe (lub na pobyt czasowy) oraz przemeldowanie z pobytu czasowego na pobyt stały w danej miejscowości, jeżeli poprzednie miejsce pobytu stałego znajdowało się w innej gminie. W przypadku gminy miejsko-wiejskiej migracją jest również zmiana miejsca zamieszkania między terenami miejskimi i wiejskimi gminy.

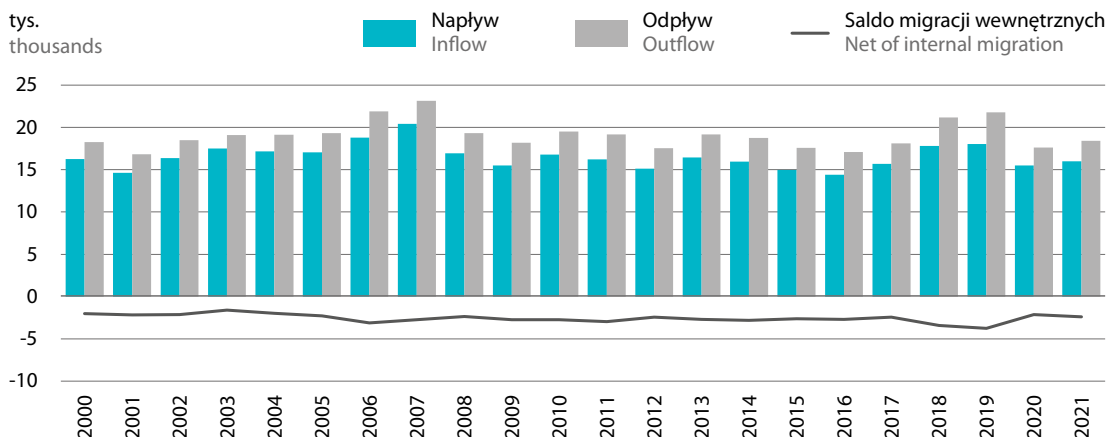
Migracje wewnętrzne ludności nie uwzględniają zmian adresu w granicach tej samej jednostki, gdyż takie przemieszczenie nie powoduje zmiany w liczbie i strukturze ludności tej jednostki.

W ramach migracji wewnętrznych ludności rozróżnia się ruch międzywojewódzki, czyli przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego województwa oraz ruch wewnątrzwojewódzki, tj. zmiany miejsca zamieszkania osób w granicach tego samego województwa.

Saldo migracji wewnętrznych – różnica pomiędzy liczbą osób przybyłych w danym okresie do danej jednostki administracyjnej z innych miejscowości w kraju a liczbą osób, które w tym okresie opuściły tę jednostkę przenosząc się do innych miejscowości w kraju. Saldo migracji wewnętrznych dla kraju jako całości jest równe 0.

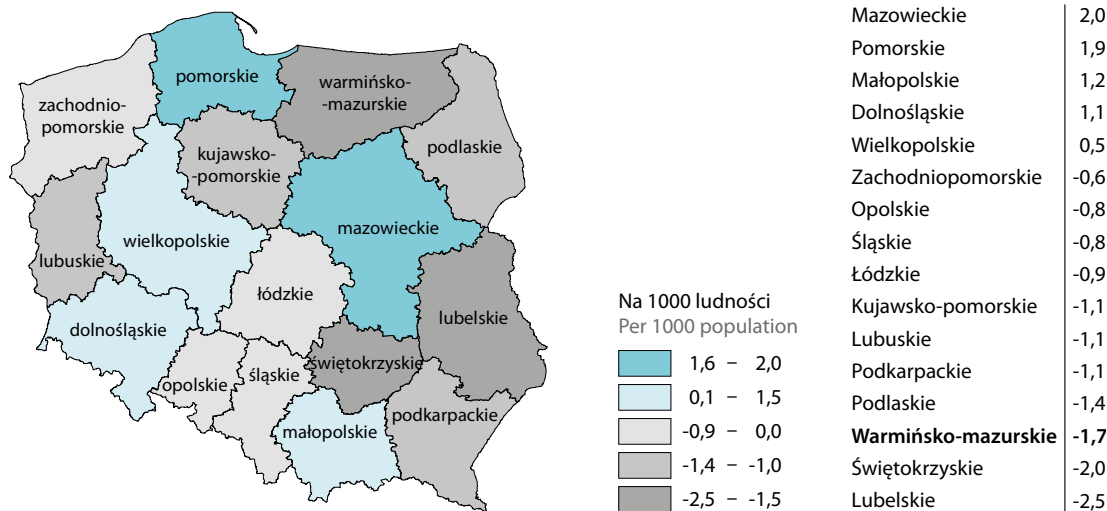
W latach 2000–2021 saldo migracji wewnętrznych w warmińsko-mazurskim było ujemne. W 2021 r. w województwie w ruchu wewnętrznym na pobyt stały zameldowało się 16,0 tys. osób, natomiast wymeldowało się z pobytu stałego 18,4 tys. osób. W wyniku ujemnego salda migracji wewnętrznych liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 2,4 tys. osób. W miastach ubyło 2,1 tys., a na wsi 0,3 tys. osób. W przeliczeniu na 1000 ludności saldo migracji wewnętrznych wyniosło -1,7. Oznacza to, że na każde 1000 ludności liczba mieszkańców zmniejszyła się prawie o 2 osoby.

Wykres 30. Migracje wewnętrzne
Chart 30. Internal migration

W 2021 r. tylko w pięciu województwach napływ ludności był większy od odpływu. W następstwie migracji wewnętrznych liczba ludności zwiększyła się w mazowieckim, pomorskim, małopolskim, dolnośląskim i wielkopolskim. W pozostałych jedenastu województwach liczba wymeldowań była większa niż zameldowań – saldo migracji wewnętrznych było ujemne. Największy odpływ ludności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zarejestrowano w lubelskim i świętokrzyskim. Warmińsko-mazurskie było trzecie pod względem największego ubytku ludności będącego efektem migracji wewnętrznych.

Mapa 17. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności w 2021 r.
Map 17. Net of internal migration per 1000 population in 2021

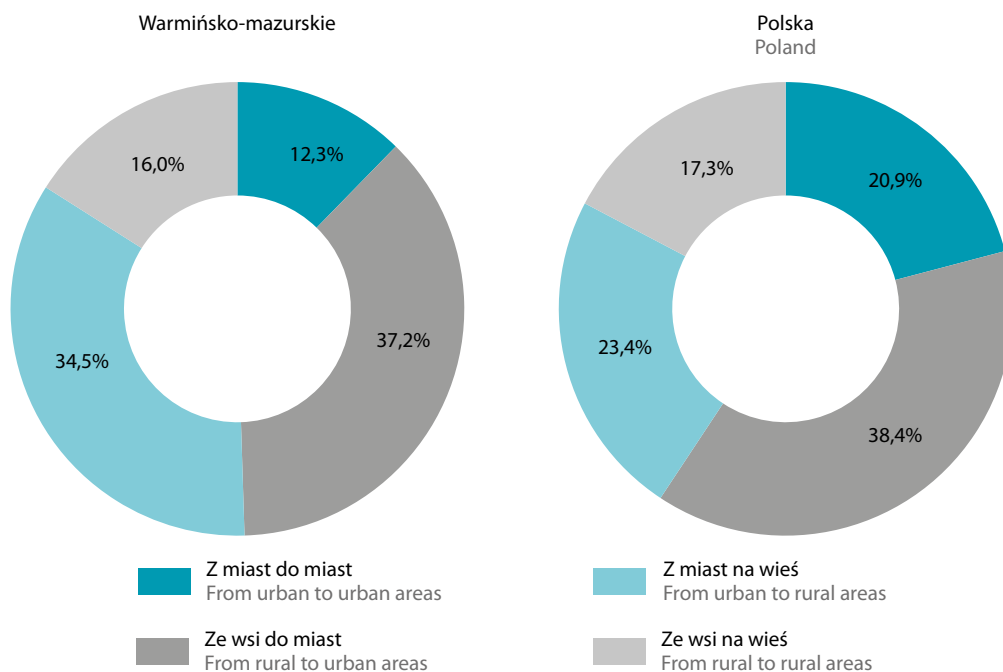

Wśród migracji wewnętrznych przeważały migracje wewnątrzwojewódzkie, dotyczące osób przemieszczających się między gminami województwa. Ruch migracyjny wewnątrzwojewódzki nie powoduje zmian w liczbie mieszkańców regionu, ale decyduje o przestrzennym rozmieszczeniu populacji. W latach 2000–2021 adres zamieszkania, w granicach województwa, zmieniało średnio 12,5 tys. osób rocznie. W 2021 r. wewnątrz warmińsko-mazurskiego przemieściło się 12,3 tys. osób. Stanowiły one 76,8% ludności napływowej i 66,8% ludności odpływowej.

Migracje wewnątrzwojewódzkie przeważały we wszystkich województwach. Największy ich udział w napływie ludności odnotowano wśród mieszkańców lubelskiego (84,0%), a najmniejszy – mazowieckiego (58,5%). Odpływ ludności w migracjach wewnątrzwojewódzkich wahał się od 59,9% w świętokrzyskim do 83,1% w pomorskim.

W migracjach wewnątrzwojewódzkich warmińsko-mazurskiego najczęstszym kierunkiem ruchu ludności były przemieszczenia z miasta na wieś, które dotyczyły 4,6 tys. osób. Najmniej osób przemieściło się z miast do miast – 1,5 tys. osób. W skali kraju dominującym był również kierunek migracji z miasta na wieś. Przeważał on w piętnastu województwach, przy czym najwięcej osób z miast na wieś przemieściło się w województwie kujawsko-pomorskim (44,6%) oraz wielkopolskim (44,0%). Jedynie w województwie śląskim największy udział migracji dotyczył zmiany miejsca zamieszkania z miasta do miasta.

Wykres 31. Kierunki migracji wewnątrzwojewódzkich w 2021 r.
Chart 31. Directions of intervoivodship migrations in 2021

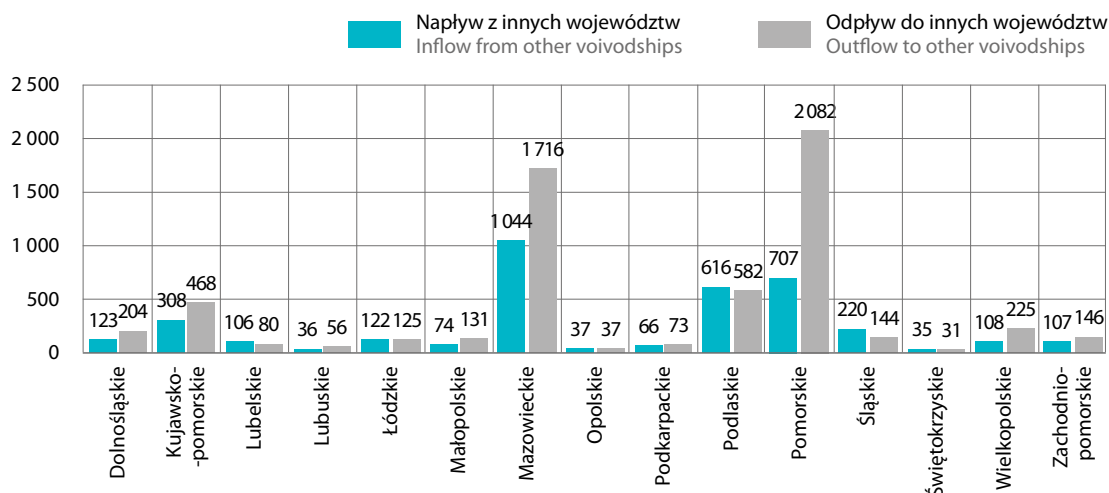

Wpływ na saldo ruchu wewnętrznego ludności mają migracje międzywojewódzkie dotyczące przemieszczeń ludności z województwa do innych województw i odwrotnie. W 2021 r. więcej mieszkańców wyjechało na stałe z warmińsko-mazurskiego (6,1 tys.) niż przybyło osób na pobyt stały z innych województw (3,7 tys.).

Główne kierunki przemieszczeń ludności od wielu lat nie zmieniają się. W 2021 r. mieszkańcy warmińsko-mazurskiego najczęściej wyjeżdżali do województwa pomorskiego i mazowieckiego. Ludność napływowa pochodziła przede wszystkim z sąsiednich województw: mazowieckiego, pomorskiego, podlaskiego i kujawsko-pomorskiego.

Wykres 32. Migracje na pobyt stały między województwem warmińsko-mazurskim a pozostałymi województwami w 2021 r.

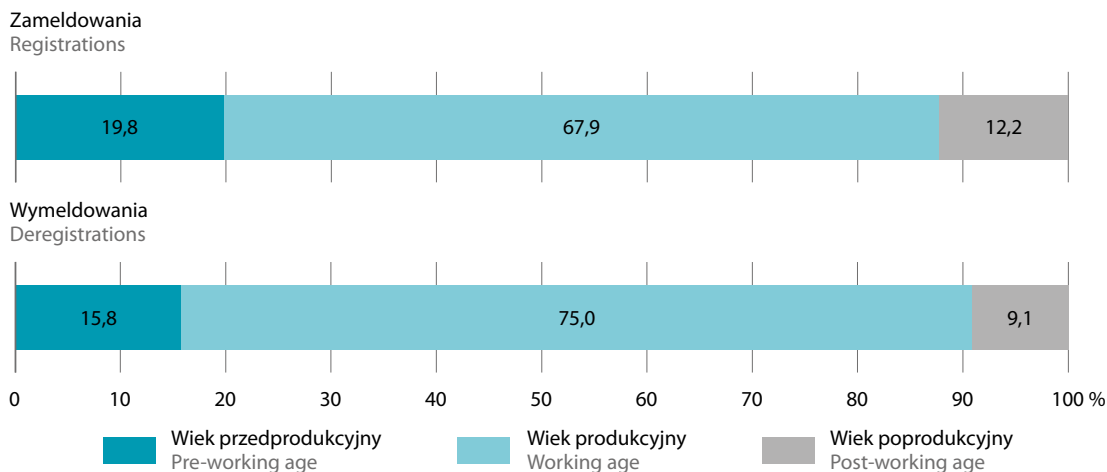
Chart 32. Migration for permanent residence among Warmińsko-mazurskie voivodship and other voivodships in 2021

W 2021 r. w migracjach międzywojewódzkich warmińsko-mazurskiego wśród osób migrujących przeważały kobiety – 53,4% ludności odpływowej i 52,0% ludności napływowej. W populacji osób, które przybyły do warmińsko-mazurskiego przeważały osoby w wieku 25–39 lat (38,8%), a wśród osób, które wyjechały z województwa – osoby w wieku 25–34 lata (41,5%). Dzieci w wieku do 14 lat stanowiły 18,1% osób migrujących do warmińsko-mazurskiego oraz 14,5% migrujących z województwa. Osoby w wieku produkcyjnym stanowiły $\frac{3}{4}$ wszystkich wymeldowań i $\frac{2}{3}$ zameldowań.

Wykres 33. Migranci według ekonomicznych grup wieku w 2021 r.

Chart 33. Migrants by economic age groups in 2021

Migracje zagraniczne

International migration

Migracje zagraniczne – przemieszczenia ludności związane ze zmianą kraju zamieszkania.

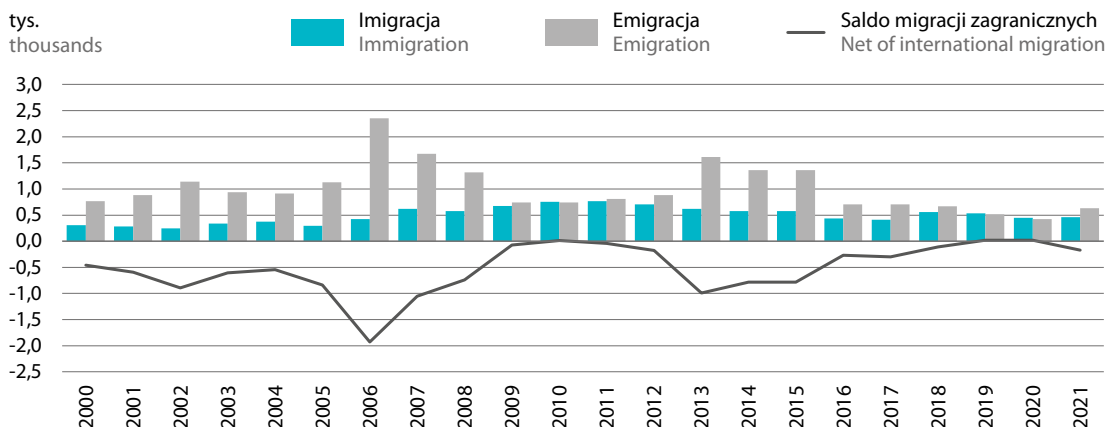
Imigracja – przybycie do kraju osoby będącej uprzednio rezydentem innego kraju z zamiarem przebywania przez okres co najmniej 12 miesięcy.

Emigracja – emigracja to opuszczenie kraju przez jego rezydenta z zamiarem przebywania za granicą przez okres co najmniej 12 miesięcy.

Saldo migracji zagranicznych – różnica liczby osób przybyłych w danym okresie do danej jednostki administracyjnej/kraju z zagranicy i liczby osób, które w tym okresie wyjechały z tej jednostki/kraju za granicę.

Przez większość lat analizowanego okresu więcej mieszkańców warmińsko-mazurskiego wyjeżdżało za granicę niż z niej przyjeżdżało. W 2021 r. z powodu wyjazdu na stałe za granicę województwo opuściło 634 mieszkańców, natomiast na stałe przybyły z zagranicy 462 osoby. Podobnie jak w przypadku migracji wewnętrznych, saldo migracji zagranicznych osiągnęło wartość ujemną. W miastach ubyły 154 osoby, a na wsi 18 osób. W przeliczeniu na 1000 ludności współczynnik salda migracji zagranicznych wyniósł -0,1. Oznacza to, że w wyniku wyjazdów za granicę, na każde 10 tys. ludności liczba mieszkańców zmniejszyła się o jedną osobę. W 2021 r. ubytek ludności spowodowany nadwyżką emigracji nad imigracją odnotowano również w województwie opolskim i śląskim. W pozostałych województwach migracje zagraniczne wpłynęły dodatnio na bilans ludności. W kraju liczba imigrantów przewyższała liczbę emigrantów o 3,4 tys. osób.

Wykres 34. Migracje zagraniczne
Chart 34. International migration

W 2021 r. najwięcej osób do warmińsko-mazurskiego przybyło z Wielkiej Brytanii (31,0%) i Niemiec (18,0%). Kraje te cieszyły się największą popularnością również wśród emigrantów, z których 28,9% wyjechało do Wielkiej Brytanii, a 24,6% do Niemiec. Mężczyźni stanowili 54,5% imigrantów i 51,6% emigrantów. W Polsce osobami imigrującymi również częściej byli mężczyźni (53,4%), natomiast wśród emigrujących stanowili mniej niż połowę (48,9%). W grupie osób zameldowanych na pobyt stały z zagranicy aż 62,3% stanowiły dzieci w wieku do 14 lat, a 30,7% osoby w wieku produkcyjnym. Wśród wyjeżdżających na stałe za granicę 11,7% stanowiły dzieci, a 81,5% – osoby w wieku produkcyjnym.

Diagram 1. Imigranci i emigranci według krajów migracji w 2021 r.
 Diagram 1. Immigrants and emigrants by countries of migrations in 2021

Saldo migracji na pobyt stały

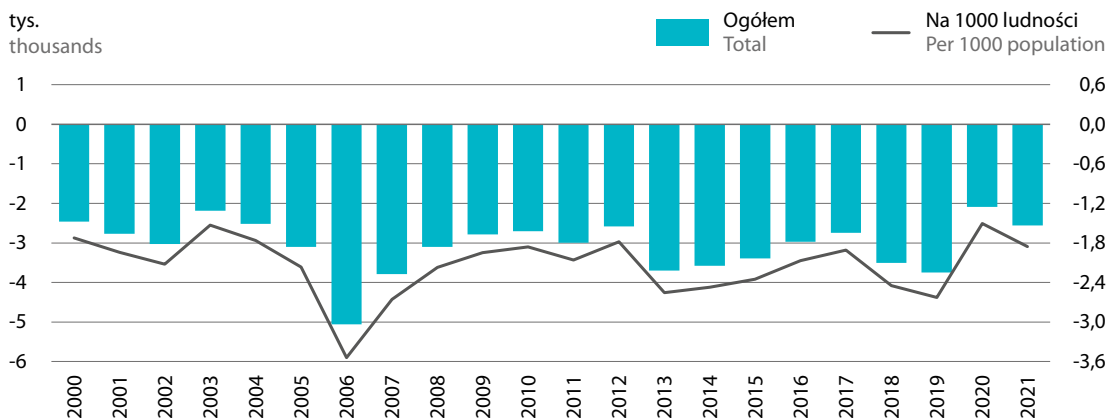
Net migration for permanent residence

Saldo migracji na pobyt stały – różnica między liczbą osób, które przybyły na stałe do danej jednostki administracyjnej/kraju a liczbą osób, które wyjechały na stałe z danej jednostki administracyjnej/kraju w danym okresie.

Współczynnik salda migracji na pobyt stały – przyrost/ubytek ludności danej jednostki administracyjnej/kraju na skutek migracji przypadający na 1000 mieszkańców tej jednostki/kraju (według stanu na połowę badanego okresu).

Przez wszystkie lata analizowanego okresu w województwie warmińsko-mazurskim rejestrowano ujemne saldo migracji stałej, które jest sumą salda migracji wewnętrznych i zagranicznych. Oznacza to, że liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego przewyższała każdego roku liczbę osób zameldowanych na stałe. W latach 2000–2021 migracje na pobyt stały wpłynęły na pomniejszenie liczby mieszkańców województwa w bilansach ludności łącznie o 67,4 tys. osób. W 2021 r. w wyniku migracji liczba ludności województwa zmniejszyła się o 2,6 tys. osób. Saldo migracji stałej było ujemne zarówno w miastach (-2,3 tys.), jak i na terenach wiejskich (-0,3 tys.). W przeliczeniu na 1000 ludności województwa saldo migracji na pobyt stały wyniosło -1,9. Oznacza to, że na każde 1000 ludności liczba mieszkańców zmalała prawie o 2 osoby. Większe ubytki migracyjne w przeliczeniu na 1000 ludności wystąpiły w miastach niż na wsi.

Wykres 35. Saldo migracji ludności na pobyt stały
 Chart 35. Net migration of population for permanent residence

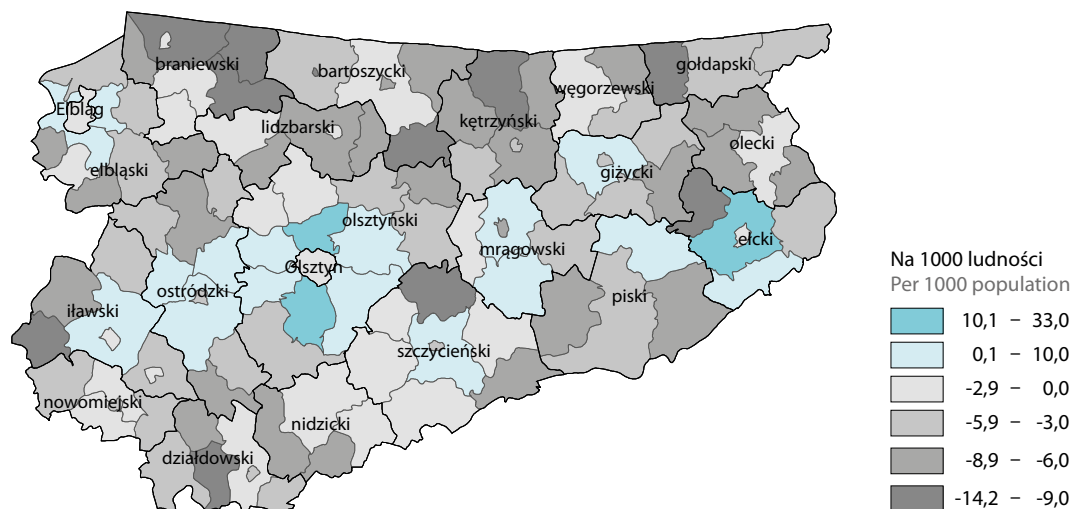
W 2021 r. w wyniku ruchów migracyjnych w 19 powiatach województwa warmińsko-mazurskiego saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych przyjęło wartości ujemne. Najniższy współczynnik migracji na 1000 ludności, a tym samym największe wyludnienie spowodowane migracjami, odnotowano w powiecie bartoszyckim, kętrzyńskim oraz braniewskim. Podobnie jak w 2020 r. dodatnie saldo wystąpiło jedynie w dwóch powiatach – olsztyńskim i elckim.

Mapa 18. Saldo migracji ludności na pobyt stały według powiatów w 2021 r.
Map 18. Net migration of population for permanent residence by powiats in 2021

Analiza salda migracji ludności na pobyt stały na poziomie gminnym potwierdza najczęstszy kierunek migracji wewnątrzwojewódzkich – z miast na wieś. Dodatkowo saldo migracji stałej odnotowano m.in. wśród gmin wiejskich otaczających Olsztyn lub graniczących z miastami powiatowymi. Najwięcej osób na 1000 ludności przybyło do gminy Stawiguda oraz Dywity. Największy ubytek migracyjny dotyczył mieszkańców gminy Dźwierzuty, Bisztynek oraz gminy miejskiej Górowo Iławeckie.

Mapa 19. Saldo migracji ludności na pobyt stały według gmin w 2021 r.
Map 19. Net migration of population for permanent residence by gminas in 2021

Uwagi metodologiczne

Dane dotyczące ludności opracowano na podstawie:

- a. bilansów stanu i struktury ludności zamieszkałej na terenie gminy. Bilanse ludności sporządza się dla okresów międzypisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego. Od roku 2020 bazą wyjściową bilansu stanu i struktury ludności są wyniki NSP 2021. W związku z tym dane, jak i wskaźniki odnoszące się do liczby i struktury ludności (płeć, grupy wieku) od 2020 r. zostały przeliczone zgodnie z bilansem przygotowanym w oparciu o wyniki NSP 2021;
- b. rejestrów Kancelarii Prezesa Rady Ministrów – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały oraz pobyt czasowy;
- c. sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach;
- d. sprawozdawczości sądów – o prawomocnie orzeczonych rozwodach i separacjach.

Informacje o liczbie i strukturze ludności prezentowane w publikacji opracowano według krajowej definicji zamieszkania. Oznacza to, że bilans nie obejmuje osób przybyłych z zagranicy na pobyt czasowy (bez względu na okres ich czasowego przebywania), natomiast ujmuje stałych mieszkańców Polski przebywających czasowo za granicą (bez względu na okres ich nieobecności).

Dane o ruchu naturalnym ludności w podziale terytorialnym opracowano:

- małżeństwa – według miejsca zameldowania na pobyt stały męża przed ślubem (w przypadku gdy mąż przed ślubem mieszkał za granicą, przyjmuje się miejsce zameldowania żony przed ślubem);
- separacje – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo (w przypadku gdy osoba wnosząca powództwo mieszka na stałe za granicą, przyjmuje się miejsce zamieszkania współmałżonka; w przypadku zgodnego wniosku stron przyjmuje się miejsce zamieszkania męża);
- rozwody – według miejsca zamieszkania osoby wnoszącej powództwo (w przypadku gdy osoba wnosząca powództwo mieszka na stałe za granicą, przyjmuje się miejsce zamieszkania współmałżonka);
- urodzenia – według miejsca zameldowania na pobyt stały matki noworodka;
- zgony – według miejsca zameldowania na pobyt stały osoby zmarłej.

Współczynniki dotyczące ruchu naturalnego i migracji ludności w podziale terytorialnym obliczono jako iloraz liczby faktów określonego rodzaju i liczby ludności według stanu w dniu 30 VI.

Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Szczegółowe informacje metodologiczne oraz pojęcia statystyczne opublikowane zostały w poniższych opracowaniach:

[Zeszyt metodologiczny – Ruch naturalny. Bilanse ludności](#)

[Zeszyt metodologiczny – Migracje ludności](#)

[Rocznik demograficzny 2021](#)

Methodological notes

Data on population were compiled on the basis of:

- a. the balances of the size and structure of the population in a gmina. Population balances are compiled for periods between censuses on the basis of the last census. From 2020, the base of the population balance and structure is the results of the National Census 2021. Therefore, data and indicators relating to the number and structure of the population (sex, age groups) from 2020 have been recalculated according to the balance prepared on the basis of the National Population Census 2021 results;
- b. the registers of the Chancellery of the Prime Minister on internal and international migration of population for permanent residence and temporary stay;
- c. documentation of Civil Status Offices – regarding registered marriages, births and deaths;
- d. documentation of courts – regarding legally valid decisions in actions for separations and divorces.

The data on the number and structure of population presented in this publication have been developed according to the national definition of residence. This means that the population balance does not include persons who have arrived from abroad for temporary stay (regardless of the duration of their temporary stay), but included permanent residents of Poland temporarily staying abroad (regardless of the duration of their absence).

Data regarding the vital statistics according to territorial division were compiled as follows:

- marriages – according to the husband's place of permanent residence before the marriage (in cases when the husband lived abroad before the marriage, the wife's place of residence before the marriage is used);
- separations – according to the plaintiff's place of residence (in case when person filling petition residing abroad, place of residence of a spouse has been taken; in cases unanimous petition of both of persons – residence of husband is used);
- divorces – according to the plaintiff's place of residence (in case when person filling petition residing abroad, place of residence of a spouse has been taken);
- births – according to the mother's place of permanent residence;
- deaths – according to the place of permanent residence of the deceased.

Rates concerning vital statistics and migration of the population according to territorial division were calculated as the ratio of the number of defined events to the number of population as of 30 VI.

Due to the rounding of data, in some cases sums of component may slightly differ from the amount given in the item „total“.

Detailed methodological information and statistical concepts have been published in the following elaborations:

[Methodological report – Vital statistics. Balances of population](#)

[Methodological report – Migration of population](#)

[Demographic Yearbook 2021](#)